

Александър Беляев

Вечният хляб

СЕЛСКИ НОВИНИ

Малката рибарска лодка бавно се приближаваше към остров Фер от групата Фридландски северни острови в Немско море¹. Беше есенна вечер. Силният северен вятър обливаше рибарите с ледени пръски вода. Уловът бе лош и посинелите им от студ лица бяха намръщени.

– Тази година зимата ще дойде рано – рече най-старият рибар, който от време на време пуфкаше дим от късата си лула.

– Да, така изглежда – отвърна му един младок и като помълча известно време, добави: – На Карло пак са откраднали мрежата, и то новата!

Всички се оживиха. Рибарите започнаха да обсъждат кой може да краде между тях.

– Според мене е работа на Ханс – отсече младият рибар.

– Ханс ли? Какво ти хрумна! – чуха се учудени гласове.

Ханс беше болнав, слаб, приличен на скелет висок старец, който живееше в стария изоставен фар.

– Ханс? Та той едва си влачи краката! Какви доказателства имаш?

– Ами такива, че Ханс дебелее – заяви младият рибар.

Това беше истина. През последните седмици лицето на Ханс доста се позакръгли и тази загадъчна пълнота накара да тръгнат какви ли не приказки из селото.

– Казват, че Ханс намерил имане, изхвърлено от морето на брега. От такъв подарък нищо чудно да напълнееш – каза замислен старият рибар.

– Ханс прави контрабанда.

– Пък аз ви казвам, че Ханс краде мрежи и риба, продава ги и тлъстее – не мирясваше младият рибар. – Не забелязвате ли, че късно вечер честичко се губи някъде? Каква работа има? Всичко това е много подозрително.

Спореха с младия рибар, но личеше, че думите му направиха впечатление на мнозина. И когато лодката наближи брега до стария фар, един от рибарите предложи:

– Какво ни струва да се отбием при Ханс и видим как живее? Ще се сгреем и ще го поразпитаем.

– Хубаво го измисли! – оживи се младият рибар и започна бързо да

1. Така до Великата отечествена война са наричали Северно море. – Б.пр.

разговарва рибата и риболовните такъми.

В малкото прозорче на фара блещукаше светлинка. Старият Ханс още не спеше. Той радушно посрещна гостите и ги покани да се погreetят край полусрутената камина.

– Е, какъв е уловът? – попита той, като потриваше жилестите си ръце с изкривени пръсти.

– Никакъв – отговори младият рибар. Той беше ядосан от бедния улов и лошото време и му се искаше да стовари яда си върху някого. – А ти все пълнееш, Ханс, от какво?

Старецът се усмихна жално и разпери ръце.

– И ти пълнееш, Лудвиг – отвърна той.

– Ти мене остави. Когато човек лови риба със своите мрежи и я продава, нищо чудно, че пълнее. А я ни кажи ти тайната: как без да работиш пълнееш, тогава и ние може би ще се топлим край камината, вместо да хващаме ревматизъм в морето.

Ханс явно се смуги. Той се свиваше, триеше ръце, вдигаше рамене. Всички забелязаха смущението на стареца и това накара да повярват, че е виновен, и ония, които се съмняваха.

– Ще претършуваме къщата, без той да усети – каза тихо червенокосият Фриц, като се наведе към ухото на другаря си. После се обърна към Ханс. – Как не те е страх да живееш в такава съборетина? Ако духне силният северен вятър, ще рухне и ще те премаже.

– Стените са дебели, криво-ляво ще изкарам, дорде съм жив – отвърна Ханс.

– А ако те смаже? – не преставаха Фриц. – На тебе, стареца, може да ти е безразлично, а от нас ще търсят отговорност защо не сме взели мерки за безопасност. Може и под съд да ни дадат. Трябва да огледаме жилището ти.

– Какво има да го гледате? – каза разтревожен Ханс. Той вече не се съмняваше, че посетителите го подозират в нещо и не са дошли току-така. – Елате утре по светло и огледайте, ако искате.

– Защо утре? Ние и днес можем да огледаме.

– Ами тъмно е, стълбите са срутени и може да се пребиете. Какво е това бързане! Петдесет години съм живял тук, а сега една нощ не можете да почакате.

Лудвиг вече беше разбрал военната хитрост на Фриц и се разтича.

– Я запали фенера.

– Фенера! Нямам масло.

Но Фриц вече шареше из кръглата стая.

– Масло ли? Ето го фенера. А ето и маслото. Ти май нещо шикалкавиш, старче?

Фриц бързо наля масло и запали фенера.

– Да вървим.

Всички станаха и тръгнаха след Фриц. Ханс тежко въздъхна, потътри крака подир тях и заизкачва в полумрака влажните, изтрити стъпала на витата стълба.

В стаята на втория кат се въргаляха какви ли не щещ вехтории, потънали в прах и мръсотия от изронената мазилка. Вятърът духаше през счупените стъкла на прозорците. Светлината уплаши няколко прилепа и те се заблъскаха о стените, като вдигнаха прах и паяжина. Фриц внимателно надзърташе във всеки ъгъл, ровеше боклука с тежките си рибарски ботуши, после осветяваше стените и говореше:

– Виж, какви са пукнатини!

Ала нищо подозрително не намери.

– Да вървим на третия кат.

– Ама там няма нищо – рече Ханс. Но Фриц, без да го слуша, вече се изкачваше към горната стая.

Там вятърът пронизваше до кости, като се промъкваше не само през зейналите кухни на прозорците, но и през огромните дупки.

– Ти май се лъжеш, Лудвиг – каза тихо Фриц.

– Ще видим – отговори високо Лудвиг и сърдито бутна Фриц. – Дай тука фенера. Какво е това?

– Не прилича на мрежа – провикна се Фриц, който вече не смяташе за нужно да крие целта на идването им. Фенерът освети една полица и поставеното на нея котле, похлупено с дъсчица.

Фриц вдигна дъсчицата и надзърна в котлето. Вътре имаше някаква каша, подобна на жабешки хайвер.

– Да си вървим, Лудвиг, това е някаква прокиснала гадост. Нали ти казах, че бъркаш.

Лудвиг вече сам се сърдеше на себе си, че се беше захванал с тази история и остана на сухо. За да отложи момента на посрамването си, той измъкна Ханс от тъмния ъгъл и му закрещя:

– Какво държиш в това гърне?

За общо учудване въпросът на Лудвиг страшно смути Ханс. Долната челюст на стареца затрепера от вълнение. Той прошепна няколко несвързани думи и млъкна. Това събуди любопитството на останалите рибари към съдържанието на гърнето.

– Защо мълчиш? – не млъкваше Лудвиг. – Нали знаеш къде се

отива за такива работи? – фантазираше той, вдъхновен от смущението на Ханс.

– Не ме питайте, моля ви – каза Ханс с уплашен глас. – Тук няма никакво престъпление, но съм дал дума...

Тези думи поразиха всички. Неочаквано се натъкнаха на някаква загадка. Тържествуваният Лудвиг внимателно хвана гърнето и като заповяда на Ханс да му свети с фенера, заслиза надолу.

– Това май ще бъде по-интересно от крадените мрежи – рече възбуден Лудвиг на Фриц, като остави гърнето на масата до камината. – А сега трябва да ни разкажеш всичко – обърна се той към Ханс.

– Но аз дадох дума...

– Тогава ще те тикнем в дранголника.

– Че за какво?

– Ей за това. Отдавна те подозирахме. Не току-така взе да пълнееш.

– Нима знаете?

Лудвиг нищо не знаеше. Но в тази есенна вечер той неочаквано откри у себе си детективски способности.

– Да, ние знаем всичко – отвърна му уверено той. – Ако не се ина тиш, може би няма да те тикнем в дранголника.

Старецът беше отчаян. Той сведе ниско глава и след кратко мълчание каза:

– Не исках да наруша дадената дума и да навлека главоболия на човека, който съжали мене, стареца, и ми стана благодетел. Ала, щом вие знаете... Това е „вечен хляб“, който получих от професор Бройер.

На Лудвиг, въпреки че го биваше за детектив, не му достигаше професионален опит. Забравил ролята си, той попита слисан:

– Вечен хляб ли? Какво е това?

Когато чу този въпрос, зададен с искрено учудване, и възгласите на останалите рибари, Ханс разбра, че те нищо не знаят за „вечния хляб“. Сигурно друго подозрение ги бе довело тук и случайно откриха така старателно пазената от него тайна. Само да не беше споменал името на професора! Но вече беше късно да отрича. Ханс се сгърби още повече и тежко се отпусна на скамейката.

– Слушайте. Ще ви разкажа всичко...

ЩАСТЛИВИЯТ ХАНС

– Бях много беден, направо гладувах – започна признанието си старият Ханс. – Една вечер, когато изтощен от глад няхах сили да изляза от къщи, някой почука. Отворих вратата и видях пред себе си старият професор Бройер, който както знаете, живее в имението си близо до нашето селце...

– Знаем, разказвай по-нататък – прекъсна го нетърпеливо Фриц.

– Професор Бройер ми каза: „Мога да те нахраня, Ханс, ще те храня цял живот само ако ми дадеш дума, че няма да казваш никому за това.“ И аз дадох клетва, която сега наруших... – въздъхна тежко старецът. – Тогава Бройер извади изпод плаща си един буркан и ми го даде. „В този буркан има «вечен хляб» или «тесто» – каза ми той. – Ако изядеш половината от тестото, ще бъдеш сит цял ден. А през нощта то само ще порасне и бурканът пак ще се напълни. Не се страхувай, Ханс – рече професорът, – тестото не е отровно. Не гледай грозния му вид. То е хранително и вкусно. Опитай“. Аз не се решавах. Тогава професорът хапна сам и каза: „Ето, виждаш ли, жив и здрав съм.“ Той ми остави буркана и помоли да се отбивам при него и да му казвам как се чувствавам. После си отиде...

Рибарите слушаха разказа на Ханс така прехласнато, че мнозина от тях дори бяха зяпнали.

– И какво стана по-нататък? – попита Фриц, който се въртеше от нетърпение на стола.

– Аз дълго не се решавах да докосна тестото – продължи Ханс. – То приличаше на жабешки хайвер. Беше гадно. Няколко пъти отивах до буркана, ала не можех да надвия отвращението си. Не ме хващаше сън от глад. На разсъмване, когато червата ми взеха да къркорят, реших: тъй и тъй ще умра... Гребнах с лъжица и преглътнах малко тесто. То излезе доста вкусно и приличаше на смачкана печена ябълка. Подир минута бях съвсем сит. Силите ми бързо се връщаха. Мислено поблагодарих на професора за чудесния му подарък, заспах дълбоко и се събудих бодър и здрав.

– А тестото? Погледна ли тестото?

– Изядох по-малко от половината, а на сутринта бурканът беше пълен догоре. Оттогава започнах хубаво да се храня и напълнях.

Слушателите стояха като вкаменени от почуда. Но когато старецът

свърши разказа си, всички се раздвижиха, почнаха да говорят, замахаха с ръце и наскочаха от местата си.

– Какво излиза? „Кърпичке, дай да ям!“...

– Да, ако ти дадат такова съкровище, нищо повече на тоя свят не ти трябва. Нито земята ще ореш, нито в морето ще се скиташ – лежи си по гръб и лапай тесто...

– А по нашия камънак, дето и картофи не виреят...

Когато първото вълнение малко попремина, всички взеха да се съмняват. Възможно ли е това? Не ги ли будалка старият Ханс? Прекалено чудновата, фантастична им се струваше приказката за „вечния хляб“.

– Ти да не лъжеш, старче? – строго попита Лудвиг.

– Защо ще те лъжа. Мога пред вас да хапна. – Ханс загреба с лъжицата и глътна с апетит голямо парче от гъстото „тесто“.

Всички го гледаха с такъв вид, сякаш гълта жива змия.

– Някой иска ли да опита?

Но никой не се решаваше. Все пак недоверието бе преодоляно. Всички започнаха отново да обсъждат това необикновено събитие и да завиждат на щастливия Ханс.

Жените и децата, разтревожени от дългото отсъствие на мъжете и бащите, ги откриха след дълго търсене и изпълниха стаичката. Към полунощ вече цялото рибарско село знаеше необикновената новина. Разговорите продължиха до сутринта. А на ранина, още слънцето неизгряло, към стария фар се проточи истинско поклонническо шествие. Всеки искаше да види чудесния „вечен хляб“ и колко се е надигнал през нощта. Фриц и Лудвиг вардиха край буркана цялата нощ и видяха с очите си, че „тестото“ наистина „втасва“ и изпълва буркана.

Фриц пръв се реши да опита „тестото“ и се увери, че е много вкусно и засища.

Никога преди кръглата стаичка на фара не беше виждала толкова хора. Сега тук непрекъснато заседаваха. Рибарите не можеха да се примирят с мисълта, че само Ханс притежава такова съкровище. След дълги спорове те решиха да изпратят делегация при професор Бройер, която да го разпита за „хляба“ и го помоли да даде на всички от него. За делегати бяха избрани Фриц, Лудвиг и учителят Ото Вайсман, като най-грамотен и начетен мъж в селото. Ханс помоли да вземат и него, за да се оправдае пред професора.

Професор Бройер беше световноизвестен учен. Извънредно смелите му трудове в областта на биохимията предизвикваха спорове и в същото време събуждаха жив интерес сред учените от Европа и Америка.

Преди няколко години вече стар, но още бодър мъж, той неочаквано за всички престана да чете лекции в Берлинския университет и се оттегли на „почивка“, както сам казваше; избра да живее в една отдалечена от града местност и си построи малка къщичка на остров Фер. На най-близките си приятели той казваше, че напуска „хорската суета“, за да започне лабораторни опити, свързани с решаването на една задача от световно значение. Но никому не казваше каква е тази задача.

– В нашите университети може да се работи само по шаблон – казваше той не без огорчение на приятелите си. – Всяка революционна научна мисъл буди тревога и страх. Следят те асистенти, студенти, лаборанти, кореспонденти, ректорът и дори духовенството. Опитайте при такива условия да революционизирате науката! Ще ви се надсмеят и ще ви забъркат в интриги още преди да сте получили някакъв резултат. А там съм свободен, никой няма да научи за грешките ми и най-накрая успехът ще говори сам за себе си.

И той напуска „хорската суета“, прекъсва всичките си връзки с външния свят и дори кореспонденцията.

Рибарите от селцето, край което се засели, не знаеха за световната известност на професора и въобще много малко го познаваха, тъй като той почти не излизаше. Рядко, рано сутрин и навечер, можеше да го видиш как се разхожда сред пустинните дюни. Смятаха го за странен, малко чудноват старец, и толкова. И неочаквано в ръцете на този старец се оказа богатство, което можеше да ощастливи всички. Рибарите делегати неволно почувстваха плахост, когато, изкачили ниския хълм, зърнаха бялата къщичка сред хилави дървета, повесили клони през нисък зид от недялан камък. Как ли ще ги приеме професорът! Ще им подари ли „вечен хляб“ както на Ханс?...

Учителят натисна боязливо портичката – тя беше отключена – и влезе в градината. След него се намъкнаха Фриц и Лудвиг. Ханс се мъчнеше на опашката с вид на човек, когото водят на съд. Срещу влезлите се спуснаха две охранени овчарски кучета.

– Я виж, какви са угоени! Сигурно и те се хранят с „тестото“ – забеляза Фриц. – Колко са тлъсти! Щом има тесто да лапат псетата, на хората ли ще откаже?...

При лая на кучетата излезе възпълен бодър старец на около шейсет години с още гъста руса коса и побеляла брадичка. Това беше професор Бройер. Той изпъди кучетата и любезно попита рибарите какво искат.

– Дошли сме с молба, ако можете, да ни дадете от „вечния хляб“ – каза Ото Вайсман, който реши да действа направо. – Стига този

„хляб“ да притежава такива свойства, както уверява Ханс.

Лицето на професор Бройер внезапно се промени. Той смръщи вежди и хвърли такъв унищожителен поглед на Ханс, че она се сви и затрепера.

– Господин професоре, аз не съм виновен! – възкликна Ханс, като притисна длани до гърдите си. – Те с хитрост измъкнаха тайната от мен.

– Да, той не е виновен – потвърди Фриц и разказа на професора как случайно са открили тайната на „вечния хляб“. Лицето на професора малко се проясни, но все още беше намръщено. Той помълча няколко минути, очевидно да обмисли създаването се положение. Това мълчание се стори мъчително дълго на делегатите. Най-сетне професорът проговори:

– Ханс е прав. Един килограм „тесто“ може да изхрани човека цял живот и да остане като наследство на сина му. Едва ли ще разберете, ако взема да ви обяснявам от какво е направено. Пък и това не е важно за вас.

– Разбира се, за нас е важно да ядем – отвърна Лудвиг. – Значи ще ни дадете „тесто“?

– Не, няма да ви дам. Поне сега не мога.

Фриц и Лудвиг се разтревожиха.

– А защо сте дали на Ханс? Ей на, и кучетата ви са шишкови, и те сигурно ядат вашето „тесто“.

– Да, ядат – отговори Бройер. И като задържа вдигнатата ръка на Фриц, който искаше да каже нещо, професорът с властен тон, какъвто не очакваха от него, каза: – Преди да говорите, изслушайте ме внимателно. Посветих целия си живот да изобретя този „хляб“, който ще избави от глад цялото човечество. За вас се трудих, за да приготвя „вечен хляб“, и вие ще го получите. Струва ми се, че вече съм постигнал целта си, но опитите още не са завършени. А докато не ги завърша, не мога да раздавам „хляб“ на всеки, който поиска.

– Но Ханс...

– Ханс също е опит – сурово прекъсна професорът Фриц. – Правих опити върху животни, ето с тези две кучета и с морски свинчета. После опитах върху себе си. И след като се убедих, че „хлябът“ е напълно безвреден, реших да опитам върху Ханс. Но това още не е всичко. И аз самият още не съм изучил всички свойства на „хляба“. Може би продължителното хранене с него ще се окаже вредно за здравето. Не бързайте да завиждате на Ханс. Не зная какво ще бъде „тестото“ след месец. Може да се кисне и да стане негодно за ядене. Затова ви казвам: почакайте

още малко. Щом сте живели досега без това „тесто“, можете да почакате още няколко месеца. Обещавам ви да дам първо на вас, на вашето село, но при едно условие: ако запазите тайната и не се разбърбите пред рибарите от съседните села. Ако науча, че макар един човек е узнал за „вечния хляб“, ще унищожа „хляба“ при Ханс и ще се махна оттук. Това е последната ми дума.

– Господин професоре – рече учителят, – но как...

– Без възражения! – отрязва го Бройер.

– Не ви възразявам. Исках да науча как все пак расте този хляб? Аз съм тукашният учител и може би ще разбера.

– А аз съм професор от Берлинския университет, но ми бяха необходими четирийсет години труд, за да разбера това – отвърна Бройер. – Как да ви обясня? Ако разрежете наполовина дъждовен червей, то двете половинки ще пораснат и ще се появят два нови червея. Ясно ли е? Нещо подобно става и с „тестото“. Чака ме работа. Довиждане. Така че помнете условията ми. Или няколко месеца търпение и мълчание и вие ще получите „хляб“, или няма да получите нищо.

Професорът кимна и се прибра.

Разочарованите делегати затъпкаха на място.

– Кратко и ясно – каза огорченият Лудвиг. – Вместо „тесто“ можете да режете дъждовни червеи. Едната половина ще печете и ядете, а другата ще расте...

– Това беше пример – възрази учителят.

– Примерът не засища. Кучетата са опит, Ханс е опит. Защо и ние да не станем за опит? Не, аз няма да оставя току-така тази работа.

Огорчените делегати си тръгнаха обратно, за да съобщят на селяните си тъжната вест за отказа на професора.

ХАНС СТАВА „ХЛЕБОТЪРГОВЕЦ“

Селото продължаваше да се вълнува. На всички се струваше несправедливо, че само Ханс притежава „вечния хляб“. Рибарите се събраха и решиха да обявят „тестото“ за обща собственост, да го реквизират и си го разделят по равно. Но кметът на селото обяви това решение за незаконно и отказа да го изпълни. Най-много се бунтуваха Лудвиг и Фриц. Те дори се осмелиха да кажат, че няма нужда да се спазва законът, тъй като, когато са писани законите, не са знаели за „вечния хляб“. Но повечето хора не посмяха да се разправят сами, да нарушат закона и си навлекат беля, ако научат в града за самоволното им законодателство. По време на едно от тия събирания някой съобщи новината, че крадци вече на два пъти отмъквали „тесто“ от Ханс. Явно крадците са били съвестни, тъй като са взимали не повече от трийсет грама.

– Намериха се умни хора – каза Фриц. – Аз не бих го нарекъл дори кражба. „Тестото“ не може да принадлежи на един човек, отдавна го твърдя.

След като научи за кражбата на „тестото“, в главата на Лудвиг се загнезди мисълта и той да си открадне парченце от чудесното „тесто“ на Ханс.

В една тъмна нощ той взе въже и се запъти към фара. Успя да прехвърли въжето с възел на края през една голяма цепнатина в стената, изкатери се на ръце и влезе в стаята, където беше „тестото“. Когато протегна ръка в тъмното към полицата, на която стоеше гърнето, някакво същество се нахвърли върху него с ужасен крясък и изподраска лицето му. Изненадан, Лудвиг извика, отстъпи назад и се претърколи по стълбата. Чул тупурдията Ханс излезе с фенер в ръка.

– Какво правиш тук, Лудвиг? – попита старецът.

– Аз... исках да хвана крадеца, който ти отмъква „тестото“. Но това сигурно е самият дявол. Изподра ми цялото лице с нокти.

В дявола впрочем Лудвиг не вярваше и затова предложи на Ханс да отидат с фенера в горната стая и я огледат.

Когато се качиха горе, видяха голяма черна котка, която сърдито им изфуча.

– Я кой бил крадецът! – учуди се Лудвиг. – Нима и на котките им е вкусно това „тесто“? – И с огорчение си помисли: „Те май не зачитат глупавите закони“. Но тъй като за малко не бе хванат на

местопрестъплението, той повече не се опита да краде „тесто“. Впрочем историята скоро взе съвсем друг обрат.

Ханс беше подсигурен с „хляб“ и не гладуваше. Но ботушите му бяха съвсем скъсани, старите дрехи се разнищваха върху напълнялото тяло, той нямаше дърва и трябваше да мръзне в своя полуразрушен фар. С една дума, макар и сит, си оставаше просяк.

Селските богаташи се възползуваха от това положение. Те започнаха един през друг да го изкушават да им продаде „тесто“ за ботуши, нов кожух и дърва. Ханс дълго упорства и не се поддаваше на изкушението. Но когато в средата на декември захванаха силни студове, не издържа и започна да търгува с „тесто“. Той самият вече доста беше се охранил, на старческия организъм не му трябваше много. Ханс не изяждаше на ден и половината от „тестото“ и му оставаше в излишък. С този излишък започна да търгува, като продаваше всеки ден някому част от „тестото“. Хората се редуваха да купуват. Колкото по вървеше търговията, толкова по-алчен ставаше Ханс. Все повече вдигаше цената и се пазареше като лихварин. Ругаеха го, но плащаха. Никой не искаше да остане по-назад от другите.

Ханс се пристрасти към леката печалба. Той дори намали дневната си дажба, за да разшири търговията, и малко поотслабна. Затова пък в къщата му се появиха тежки ракли, натъпкани с кожуси и палта, в камината горяха големи пънове, а в малкото сандъче под кревата се трупаха пачки банкноти. За някакви си два месеца Ханс стана най-богатият човек в селото.

Тон дори се подмлади от сполетялото го щастие. Сега започна да се бои от смъртта и от страх да не би старият фар най-накрая да го премаже, си купи нова къщичка, премести се там и си взе слугиня, за да му пере дрехите, да се грижи за домакинството и да му вари кафе, което той сърбаше „като истински богаташ“, подражавайки на пастора от съседното село, който пиеше сутрин кафе със сметана. Ханс си поръча от града радио и по цял ден седеше в удобното кресло, пухкаше с луличката и слушаше със самодоволна усмивка какво става по белия свят. Съвестта не го измъчваше. Когато си спомняше понякога за професор Бройер, мислеше: „Какво толкоз лошо съм направил? Професорът ме нахрани, ама не ме облече. При това трябва да се мисли и за другите. Несправедливо е само аз да притежавам «тесто».“

Рибарите също бяха доволни. Наистина „тестото“ беше малко. Към него трябваше да се добавят хляб и риба. Но все пак то беше добре дошло в домакинството. Само неколцина бедняци нямаха пари да си купят

„тесто“. Един от тях, който беше чул да се говори, че „вечният хляб“ трябва да бъде общ, се опита да осъществи това на практика, като бръкна в буркана с „тестото“, което случайно беше оставено в отворено килерче, но бе хванат на място, набит от стопанина, богат рибар, и даден под съд за кражба. За негово учудване всички рибари, купили „тесто“, бяха ужасно възмутени от постъпката му. Той се опита да се оправдае, повтаряйки думите им, че „тестото“ е общо. Но не можа да убеди никого.

– Когато почнат да раздават безплатно „тесто“, тогава ще бъде общо – отговориха му. – Как така искаш насила и даром да получиш това, за което ние сме платили пари? А ти знаеш ли какво са за нас парите? Тежък рибарски труд, пълен с опасности. Ти не открадна „тесто“, а нашия труд.

И крадецът беше осъден най-строго от закона. Впрочем в присъдата селските съдии не написаха, че е откраднал „тесто“. Рибарите все пак пазеха тайната на „вечния хляб“ само за своето село. Искаше им се да живеят по-добре от съседните села. При това се надяваха, че професорът ще направи достатъчно тесто за всички. И криеха от Бройер, че купуват „хляб“ от Ханс. Ала професорът скоро научи всичко. И не само той.

Веднъж Бройер седеше в своята лаборатория, когато му казаха, че го чака някакъв младеж, „облечен прилично, по градски“. Професорът се намръщи. Той не обичаше да му пречат, като работи. На туй отгоре неизвестен посетител с градски костюм.

– Кажете, че ме няма в къщи – заръча той на слугата Карл.

– Казах му. Младежът отвърна, че ще почака да се приберете.

– Кажете му тогава, че днес няма да се върна – отговори раздражен Бройер и се задълбочи в работата си.

На другата сутрин слугата Карл доложи, че е дошъл вчерашният посетител и отново моли да го приемат. И слугата подаде визитната му картичка.

Професорът видя, че няма да може да се отърве от нахалния посетител, въздъхна и влезе в гостната. Посрещна го обръснат младеж с големи кръгли очила, облечен прекалено елегантно.

– Извинете, скъпи професоре, че наруших спокойствието ви – заговори бързо посетителят.

– Много съм зает и мога да ви отделя не повече от пет минути – отвърна сухо професорът.

– Няма да ви задържам. Аз съм кореспондент на берлинския

вестник... – Младежът назова един от известните вестници. Професорът се покашля недоволно, като разбра, че има работа с кореспондент. – Редакцията ми възложи да разговарям с вас за вашето велико изобретение...

– Какво изобретение? – настръхна Бройер.

– Изобретяването на „вечния хляб“, разбира се. Нали то открива такива грандиозни перспективи...

– Какво, и вие ли знаете за „вечния хляб“? – извика цял почервенял професорът. – Откъде го измислихте? Това са глупости, празни приказки. Никакъв „вечен хляб“ не съм изобретявал.

Младежът изслуша разгорещената реч със спокойна усмивка, която още повече подразни професорът.

– Уважаеми професоре – отговори той, – ние не бих ме помели да надничаме в тайната на вашето творчество, ако не ни я бе открил един случай. Това стана без наше участие.

– Какъв случай? – попита професорът, досещайки се, че тайната му наистина е открита.

– Вие сте дали за опит от „вечния хляб“ или „тесто“, както му казват, на стария рибар Ханс. Той започнал да търгува с този „хляб“ със своите съселани...

– Не може да бъде! – извика професорът.

– Уви, така е! Той не е оправдал доверието ви. Жената на един рибар не се стърпяла и изпратила парченце „тесто“ на бедната си болна майка в съседното село. Другата дъщеря на тази жена, която живеела при нея, писала за вълшебното „тесто“ на брат си в Берлин. А братът – каква щастлива случайност! – е разсилен в нашата редакция.

– Каква нещастна случайност! – каза тихо професорът.

– Така нашият вестник пръв научи за изобретението ви, което ще преобърне света. Новината беше толкова зашеметяваща, че, откровено казано, не повярвахме на нашия куриер, и редакцията ме командирова в селото да проверя всичко.

Професорът клюмна глава. Безполезно беше да отрича.

– Продължавайте.

– Там научих, вярно, като прибягнах към известна хитрост, че всичко наистина е така, както беше казал разсилният. „Вечният хляб“ съществува.

Бройер се спусна към младежа и силно му стисна ръката.

– Чуйте – каза той задъхан, – много ви моля, не съобщавайте нищо във вестниците. Опитът още не е завършен и не бива да се разгласява...

Това може да навлече безброй беди. Обещавам, давам ви дума, че вие първи ще научите за моето изобретение, когато му дойде времето. Аз сам ще ви пиша.

Младежът със съчувствена усмивка поклати отрицателно глава.

– За съжаление, скъпи професоре, това е невъзможно. Вестникът вече пусна бележка. Можем ли да допуснем другите вестници да ни вземат такава сензационна новина!

– Все търсите сензации – каза огорчен Бройер. – Напишете тогава друга бележка, че при проверката на място слуховете са се оказали лъжливи.

– Вече е късно. Тук ще нахлуят други кореспонденти, впрочем ще поговоря с главния редактор и ще направя всичко, което е възможно. Но услуга за услуга. Ще ви помоля да ми дадете макар и кратки сведения за вашето изобретение. Не да ги публикуваме веднага, а в случай, че не ни се удаде да потулим работата. За да се появят първо в нашия вестник поне някои подробности за това изобретение.

От вълнение Бройер взе да се разхожда из стаята. За да спечели на своя страна кореспондента, той реши да удовлетвори молбата му. И без да иска, започна да говори въодушевно като пред аудитория, а кореспондентът отвори бележника си и взе да стенографира речта на професора.

– Както сигурно знаете, мисълта за създаването на „изкуствен хляб“, приготвен в лаборатория, отдавна занимава учените. Но всички те са вървели по грешен път, като се опитвали да решат въпроса изключително с помощта на химията.

Химията е велика наука и велика сила, но всяка наука има граници. Ако, да речем, на химиците дори би се удало да получат белтък по химически път, а рано или късно това естествено ще стане, то проблемът с храненето няма да бъде разрешен. Първият въпрос е практически. Учените са успели да получат злато по химически път, да осъществят мечтата на древните алхимици за превръщането на неблагородните метали в благородни. Но стойността на добития по лабораторен път грам злато превишава много пазарната стойност на грам обикновено злато. В научно отношение това е велико откритие, но без практически ефект. Второ – за нашето хранене са необходими не само белтъци, но и въглехидрати и мазнини. При съвременното състояние на нашите знания, проблемата да се създаде химически всичко необходимо за храненето на организма, е разрешима, но крайно трудна. И аз реших да си помогна с биологията. Живите организми са също лаборатория, където стават най-изумителни

химически процеси, но лаборатория без участието на човешки ръце. И аз вече от няколко десетилетия работя над култура от едноклетъчни организми, като се опитвах да получа такава „порода“, която да съдържа всички елементи, необходими за храненето. Изпълних успешно тази задача точно преди двайсет години.

– Двайсет години! И сте мълчали досега? – възкликна смаян кореспондентът.

– Да, мълчах, защото с това задачата ми бе решена само до половината. Моите едноклетъчни са великолепно ядене. Те се размножаваха с просто делене и в този смисъл представляваха също „вечен хляб“. Но за да бъде поддържан „вечният“ им живот, се изискваха големи грижи и трябваше специално хранене. А то излизаше по-скъпо, отколкото, да кажем, угояването на свине. С една дума, моето лабораторно злато беше по-скъпо от обикновеното. И последните двайсет години посветих на това, да намеря такава култура от едноклетъчни, за която не се изискват никакви грижи и разходи за „хранене“.

– И успяхте ли?

– Успях. Но, повтарям, опитите не са завършени. Ето защо толкова настоятелно моля да поизчакате с публикуването. Намерих и направих изкуствен подбор на такава „порода“ прости едноклетъчни, които си набавят всичко необходимо за хранене от въздуха.

– От въздуха! – пак не сдържа възклицанието си младежът. – Но каква храна може да даде въздухът? Той се състои само от азот и кислород...

– И аргон, и водород, и неон, и криптон, и хелий, и ксенон – продължи професорът. – Но освен тези постоянни елементи в атмосферата има още променливо количество водни пари, въглероден двуокис, азотна киселина, озон, хлор, амоняк, бром, перхидрол, йод, сероводород, натриев хлорид, излъчвания на радиоактивни елементи – радий, торий, актиний², след това неорганични и, запомнете добре, органични пращинки – бактерии, а това вече е „месо“. Добра кухня, нали?

Кореспондентът дори престана да пише и смаян гледаше професора. Младежът не беше и помислял, че „празният“ въздух има такъв сложен състав.

– Вярно, че не всичко от това въздушно богатство може да се яде сурово. Но моите едноклетъчни взимат онова, което им трябва,

2. Други радиоактивни елементи като плутоний и калифорний по времето на Беляев не си били известни. – Б.пр.

преработват го в организма си и ми приготвят великолепно ядене.

Професорът се увлече и още дълго щеше да говори, ако кореспондентът сам не беше прекъснал речта му. Младежът нямаше търпение. Тон скочи от стола, прибра бележника и започна да тича из стаята, рошейки косата си.

– Изумително, непостижимо! Та това е нова ера в човешката история! Няма да има вече глад, нито бедност, нито войни, нито класова вражда...

– Бих искал да бъде така – рече професорът. – Но аз не вярвам. Хората винаги ще намерят за какво да се скарат. Освен хляб са им нужни дрехи и къщи, и автомобили, и изкуство, и слава.

– Но все пак това е грандиозно! А как мислите да използвате вашето изобретение?

– Естествено, няма да спекулирам с този „хляб“ като Ханс. „Вечният хляб“ трябва да бъде достойние на всички.

– О, разбира се! Вие не сте само учен. Вие сте прекрасен човек. Вие... сте благодетел на човечеството. Позволете да ви стисна ръката.

И младежът здраво стисна ръката на Бройер.

– Не забравяйте обещанието си – каля на сбогуване професорът.

– О, разбира се! Ще направя всичко възможно и невъзможно.

И той бързо напусна стаята.

„Какви перспективи! – мислеше си той, докато бързаше към пристанището. – И... колко реда, колко статии могат да се напишат, какви хонорари да се вземат...“

А професор Бройер седеше в кабинета си, надвесен над потите и колбите, и мислеше какви неприятности още го очакват.

КРАЛЕТЕ НА БОРСАТА

В читалнята на Търговския клуб беше тихо. В тази просторна стая, застлана с дебели килими, не достигаше уличният шум. Мека матова светлина падаше над кръглите маси с разхвърляни по тях списания и вестници, запалваше златото на солидните подвързии в масивните библиотечни шкафове, бляскаше върху очилата на солидните хора, изтегнаха се в дълбоките удобни кресла. Тишината бе нарушавана само от прелистването на вестниците, мелодичното тиктакане на часовника и кратките фрази, които от време на време си разменяха посетителите. Тази читалня – „най-тихото място в Берлин“ – беше любимо кътче на висшата аристокрация. Тук богатшите идваха да си отдъхнат „в своя кръг“ от трескавата суетня на деловия ден; трябваше да имаш не по-малко от милион, за да те допуснат в този клуб.

Роденщок, пълен възрастен мъж със сънливи, подпухнали очички и лениви движения – притежател на голям завод за селскостопански машини – отместе настрана вестника, попухтя от пурата и лениво попита съседа си, слабия, остролик banker Кригман:

– Прочетохте ли това?... „Нова ера в историята на човечеството. Велико изобретение. Няма да има повече глад.“

Кригман мълчаливо, както котка хваща мишка, сграбчи вестника и бързо прочете бележката. После свали златното си пенсне и с недоумение погледна Роденщок.

– Не мога да разбера. Това шега ли е или поредната вестникарска лъжа?

– Страхувам се, че е бомба. Бомба със страшна разрушителна сила, която може да избухне и вдигне във въздуха всички ни.

– Но нима това е възможно? „Вечният хляб“ е химера.

– Дявол да го вземе, след аеропланите, рентгена, радиото и тъй нататък, време ни е вече да свикнем с химерите. Всичко може да се очаква от тези учени. Аз вече направих справка. Уви, химерите се увеличават с още една: „вечният хляб“ действително съществува...

Кригман със същото котешко движение си взе пенснето, тури го на носа си и възкликна, нарушавайки тишината на священото място:

– Но тогава това наистина е преврат!... Какво ще стане с нашия икономически строй? Работниците, като получат „вечен хляб“, ще напуснат работа...

– Работниците няма да напуснат работа – прекъсна доста грубо Роденщок събеседника си. Като представител на старата „довоенна“³ фирма Роденщок презираше в душата си своя събеседник, който наскоро беше придобил състояние със спекула на валута.

– Работниците няма да престанат да работят – продължи Роденщок. – Освен хляб – те трябва да се обуват и обличат. Цената на хляба пада, докато цените на промишлените стоки се покачват. И нуждата ще ги накара да работят. Ала наистина могат да станат ужасни пертурбации. Всички цени ще претърпят колосални промени. Селското стопанство ще бъде унищожено. Селяните няма да има какво да продават в града, купателната им способност ще спадне до нула. Ние ще загубим огромния селски пазар. Това ще доведе до страшна криза в производството, безработица и вълнения сред работниците. Цели отрасли на производството, които снабдяват селското стопанство, изобщо ще престанат да съществуват. Кому ще са нужни трактори, сеялки, вършачки? Икономическите трусове ще предизвикат социални и революционни сътресения. И може би цялата ни цивилизация ще загине в този катаклизъм... Ето какво зло е „вечният хляб“!

Роденщок рисуваше всички тези ужаси с обичайния си, спокоен, ленив тон и това объркваше Кригман: може би той само се шегува.

Кригман слушаше пророчеството на стария търговец и ту отмяташе глава назад и се сгушваше, ту протягаше тънката си шия и се навеждаше напред.

– Какво да правим? – попита той.

– Да унищожим „вечния хляб“, всичкия, до шушка – отговори Роденщок. И тихо добави: – А ако е необходимо, да унищожим и пекаря.

Сега Кригман знаеше, че Роденщок не се шегува. Старият търговец явно беше обмислил всичко и бе взел решение. Затова говореше така спокойно за тези страшни неща. На Кригман му олекна.

– А може ли... да се унищожи?...

– Трябва, и така решаваме въпроса. Да унищожиш е винаги по-лесно, отколкото да създадеш.

– Но как? В този вестник се съобщава, че с „вечния хляб“ се храни вече цяло рибарско селце. Не може да го вдигнем във въздуха, я!

– Защо ще прибягваме до такива ужаси? Просто ще купим „хляба“ от рибарите. Тези хора не разбират цената му. Те през целия си живот не са виждали банкнота от сто марки. Ако им предложим хилядарка, ще

3. Има се предвид Първата световна война 1914–1918 г. – Б.пр.

сметнат, че са осигурени за цял живот.

– Ами изобретателят, този професор Бройер?

Роденщок помълча и после измърмори:

– С него ще се справяме другояче.

Роденщок погледна часовника и продължи:

– Моите агенти вече действуват. Изпратих закупвачи на „хляб“ в рибарското село. И днес в девет часа Майер трябваше да ме осведоми как върви работата. Но той нещо се бави.

Събеседниците замълчаха. Роденщок увеси глава на гърдите и сякаш задряма. Кригман се въртеше на стола и нещо си мърмореше. Погледът му беше съсредоточен, веждите свити – той обмисляше нещо.

Големият стенен часовник с мелодичен звън удари десет часа.

Роденщок трепна и запали угасналата пура. Същата минута в стаята влезе момък, облечен в цивилни дрехи, но с военна стойка. Това беше Майер, секретарят на Роденщок.

Роденщок мълчаливо му показа свободното кресло до себе си, притвори очи и каза:

– Говорете.

Майер явно беше уморен от пътя. Той с удоволствие се отпусна на мекото кресло и се облегна, но веднага изправи гръб и започна доклада си:

– Не можем да се похвалим с успех, господин Роденщок. Въпреки цялото ни старание и уговорки, рибарите решително отказаха да ни продадат „тесто“, както те наричат „вечния хляб“. Не пожелаха дори да разговарят с нас. Чак когато предложихме на всекиго по три хиляди марки, взеха да се колебаят.

– Говеда! – измърмори Роденщок.

– И пак не се съгласяваха. Наложих се да вдигнем цената на пет хиляди...

– Обирачи!...

– Тогава двамина от тях се съгласиха: Фриц и Лудвиг, както им викаха. Фамилните им имена още не зная.

– Аха, все пак се съгласиха?

– Да, и с останалите тръгна по-леко. Ние вече изкупихме „тестото“ на повече от половината рибари и се надявахме до вечерта да свършим с покупката на „хляба“, но едно обстоятелство ме накара да спра изкупуването, докато получа по-нататъшни разпореждания от вас.

Роденщок вдигна вежди и сънливо попита:

– Какво обстоятелство?

– Всяка операция има смисъл само в случай, че успеем да изкупим целия „хляб“, до последния грам. Но се оказа, че Фриц и Лудвиг са скрили част от „хляба“, „да порасне“, както казаха.

– Мошеници!

– Изгървали се за това пред своите съселаяни, като се похвалили как хубаво са измамили закупвачите. А рибарите, които ни продадоха целия „хляб“, разбира се, бяха огорчени, че не са постъпили като Фриц и Лудвиг. И от яд ги издадоха. Бедата е там, че не знаем точно колко е „тесто-то“ и затова няма никаква гаранция, че ще успеем да измъкнем целия „хляб“, особено след урока, който ни дадоха Фриц и Лудвиг. По същата причина не се заех и с втората задача – професор Бройер.

Лицето на Роденщок беше още сънно, но веждите вече се събираха и кожата на лицето му се набръчкваше. Майер знаеше какво значи тази промяна и се изпъна още повече.

– Лошо – каза тихо Роденщок, ала в тихия му глас вече се долавяше далечно боботене на гръм. – Лошо! – повтори той неочаквано високо и лицето му се зачерви.

„Аха, и ти можеш да се вълнуваш!“ – помисли Кригман, но без злорадство. Той изведнъж стана и като вдигна нагоре показалеца си, наведе глава към Роденщок.

– Слушайте, искам да ви кажа нещо.

Очите на Роденщок сега не спяха, а хвърляха мълнии. Но той внимателно слушаше Кригман.

– Кризите, революциите, войните са нещо ужасно – започна да излага проекта си Кригман. – Но онова, което е ужасно за масите, може да бъде хубаво за отделни хора. Умният човек трябва да извлича полза от всичко, дори от войните.

„Да, ти не можеш да се оплачеш от войната“ – помисли Роденщок, гледайки Кригман.

Кригман сякаш улови тази мисъл.

– Ето вие например, господин Роденщок, по време на войната претопихте в своите заводи ралата в оръжие и работехте за отбраната.

Роденщок се намръщи. Така беше. Той също не можеше да се оплаче от войната.

– Вие казвате, че „вечният хляб“ е бомба. – И като поклати глава, Кригман продължи: – От бомбите хората също печелеха добре. Докато има кризи и революции, с „вечния хляб“ може да се прави хубав оборот. Без да се разпростирам надълго и нашироко, ще ви кажа направо. Защо да унищожаваме „вечния хляб“? По-добре да търгуваме с него. Ще

купим патента на изобретението от професор Бройер, ще му платим каквато сума иска – аз за такава работа не ще пожалея целия наличен капитал на моята банка, – ще организираме акционерно дружество за продажба и експорт на „вечен хляб“ и ще натрупаме милиарди, преди да станат каквито и да било сътресения. А тогава – ако щеш, и потоп. Нали пред нас е световният пазар. Да, не е шега работа! И ние ще сме единствените монополисти. Чудесен сън, мечта! Не, „вечният хляб“ не е бомба. Хлябът си е хляб и той много хубаво ще ни изхрани.

– Но моите заводи са за селскостопански машини...

– Те все едно са обречени. „Вечният хляб“ съществува и вие вече не можете да го унищожите. Мисля, че не само Фриц и още някой там са си скрили късче „тесто“, макар и колкото грахово зрънце. От зрънцето подир години може да израсне планина. А станем ли монополисти, ще имаме планини от злато.

– Май сте прав – рече замислен Роденщок. – Майер, веднага заминавайте при професор Бройер. Предложете му милион, два, колкото поиска. Не се спирайте пред каквато и да било цена!

Майер стана, поклони се само с глава, рязко се обърна и излезе.

След няколко дни той докладва на Роденщок и Кригман.

– Професорът решително отказва да продаде изобретението си за търговска експлоатация. Той казва, че мечтата на целия му живот е била да избави човечеството от глад, и е решил да предостави „вечния хляб“ безплатно на всички нуждаещи се.

– Идеалист! – надсмя се Кригман.

– Просто глупак – отсече Роденщок. – Казахте ли му сумата, която предлагаме за изобретението му?

– Казах.

– И какво?

– Когато казах: „милион“, той кипна от гняв. Когато казах: „пет“, той... ме изгони. Струва ми се, че не е съвсем нормален. Няма дори патент за изобретението си.

– Как така няма патент! – извика Кригман. – Тогава какво ще се съобразяваме с него? Сами ще вземем патент. И ще търгуваме. Ще повикаме някой умен химик, но без пари, ще му дадем една-две хилядарки, той ще ни се поклони до земята и ще направи анализ на хляба. Нещичко можем да променим в състава, да го направим по-ароматен или нещо подобно и „машинката“ ще се завърти! Нищо работа!

– Но и други знаят за „хляба“. Или си мислиш, че само на вас могат да ви хрумнат такива гениални търговски планове – иронизира го

Роденщок.

Кригман се замисли.

– Да, трябва да опазим нашите „златни находища“ на остров Фер – каза той. – Но мисля, че с пари и връзки ще успеем.

– Другите също имат пари и връзки – не спираше Роденщок.

– Тогава, какво да правим? Това е необходимо и с него се решава всичко, нали така казахте?

Друг изход нямаше. Роденщок бе принуден да се съгласи. И без повече да спорят, те започнаха да обмислят план за действие.

ЗЛАТНИТЕ НАХОДИЩА

Фриц, облечен с нов тесен градски костюм, който никак не отиваше на якото му, набито тяло, пристигна от града и взе да се хвали пред Лудвиг с покупките си. Малката стая приличаше на вехтошарски пазар.

– Седни ей на това кресло.

Лудвиг недоверчиво огледа направеното от бял лъскав метал високо, тясно кресло с кадифена седалка и седна.

Фриц завъртя нещо отзад и изведнъж креслото се спусна надолу. Лудвиг изплашено се хвана за страничните дръжки и навири крака. Фриц, жена му и синът се засмяха.

– Хитро измислено! Скъпо струва, но е много интересно. Това беше зъболекарски стол.

Лудвиг стана от креслото и продължи да разглежда покупките.

– А това какво е? Билярдни топки? Защо са ти?

– Синът ще играе с тях вместо топка. Много са гладки и ми харесаша. А я виж тръбата.

Фриц показва голяма медна тръба.

– Ех, че блести! Същинско злато. Е, то се знае, купих туй-онуй и за жената: чадър, кадифе за рокля, лисиче палто.

Лудвиг огледа тръбата.

– Можеш ли да свириш?

– Ще се науча.

– Ти си купил тръба, пък аз купих пиано. Дъщерята ще се учи да свири. То е по-хубаво от твоята тръба.

– Голямо чудо, пиано! Пък аз имам на пристанището още едно нещо. Всички ви ще туря в джоба си. Ако искаш, ще идем да го видим.

Лудвиг се съгласи и двамата тръгнаха, продължавайки да се хвалят един пред друг с покупките си.

На пристанището вече се тълпяха рибари. Откакто селцето им неочаквано стана „златна мина“, те отдавна бяха изоставили риболова и се бяха превърнали в алчни спекуланти.

Фриц излезе най-хитър от всички. Той пръв се досети, че ако „тестото“ е толкова скъпо, може да се храни с риба, а то да му „расте“ за продаване. Напоследък продаваше страшно скъпо „тесто“ на Роденщюковите агенти и забогатя много, като далеч надмина съселаните си.

– Я ни покажи какво имаш? – любопитствуваха те, докато

разглеждаха със завист големия сандък. Фриц с помощта на няколко доброволци от рибарите отвори сандъка и извади оттам нов мотоциклет с кош. Това беше невиджано зрелище за селото. Всички ахнаха. Виж го ти, Фриц! Наистина сложи всички в джоба си. Фриц се суетеше край мотоциклета, наля масло, смаза го и нещо повъртя.

– Кога успя да се научиш? Ще караш ли?

Моторът заработи. Фриц яхна мотоциклета и изкара няколко крачки нагоре. Ала колелата затънаха в дълбокия пясък. Мотоциклетът побоботи малко и спря. Тази несполука беше посрещната с весели подигравки. Как ли не се мъчи Фриц, но не можа да запали мотора.

– Нищо, ще наема шофьор и ще тръгне. – И той затика мотора нагоре.

Лудвиг вървеше след него, приковал поглед в лъскавия мотоциклет. Завист разяждаше сърцето му. Той вече мразеше Фриц. Същият Фриц, с когото неведнъж бе споделял смъртни опасности в морето.

Не, Лудвиг няма да се успокои, докато не си купи същата машина. Затова трябва да се сдобие с хубавото парче „тесто“. Фриц има още. Той сам се хвалеше. И Лудвиг знае къде държи това съкровище. Тази вечер Фриц сигурно пак ще се напие и ще заспи като пребит... Тази нощ...

Лудвиг нямаше търпение да дочака нощта. Когато в прозорците угаснаха и последните светлини, той се промъкна в двора на Фриц. Кучето залая, но скоро се умири, като го позна. Той почака малко и започна внимателно да натиска прозореца. Счупените стъкла извъняха, но никой не се събуди. Лудвиг се провря през прозореца в къщата и опипом се промъкна в тъмното към новия дъбов бюфет, където сега Фриц държеше „тестото“.

Вратичката на бюфета изскърца. Лудвиг замря. В съседната стая някой се обърна, креватът скръцна, Фриц промърмори нещо насън и захърка. Лудвиг извади малко гърненце и взе да се промъква към прозореца със скъпоценния товар. В тъмното закачи с ръка медната тръба. Тя падна с ужасен грохот. Фриц се събуди и изскочи от спалнята.

– Кой е?

Фигурата на Лудвиг се открояваше на прозореца, осветен от изгрялата луна.

„Крадци!“ – помисли за миг Фриц и изведнъж го обхвана страшна злоба. Той се огледа. На масата бяха билиардните топки. Фриц грабна една и без да му мисли, я запрати в главата на крадеца. Лудвиг падна като подкосен и се катурна върху зъболекарския стол. Дотича с фенер и изплашената стопанка. Фриц видя крадеца.

– Лудвиг! – учудено възкликна той, като разглеждаше огромната рана в главата му. Билярдната топка с такава сила се бе забила в черепа, че бе влязла до половина в него и се подаваше от кървавата маса като огромно изпъкнало око.

Жената плачеше. Фриц се разтревожи. Нима е убиец! Какво ще стане сега? Но скоро се успокои.

– Стига си ревала – каза той на жена си. – Не съм извършил никакво престъпление. В къщата ми се промъкна крадец и ме нападна. Аз трябваше да се защитавам. Така ще кажеш, длъжна си да го кажеш. Разбираш ли? И нищо няма да ми направят.

Убийството на Лудвиг смути цялото село. Но рибарите бяха на страната на Фриц. Всеки защитава своята собственост. Дори не го арестуваха и делото беше прекратено. Животът си продължи постарому. Майер със своите агенти успешно изкупуваше „тестото“. Но трябваше да се бърза, докато не са дошли други купувачи. Няколко подозрителни типове вече бяха се появили в селцето. Майер успя да ги примамва, като им предложи голяма сума. Само с един наскоро дошъл изкупвач трябваше да се побъхта. Той не се съгласи на никакви преговори, не можеше и да се подкупи. Майер не го изпускаше от очи. Изкупвачът бе успял да купи повече от сто грама тесто и явно се мъчеше да си замине незабелязан с плячката. Но Майер го следваше като сянка.

Една вечер те се срещнаха на брега, недалеч от стария, сега необитаем фар.

– Преследвате ли ме? – попита непознатият.

– Да – отговори Майер, – и ще ви преследвам дотогава, докато не се съгласите с предложенията ми. Няма да ви пусна от острова и вие не ще отнесете оттук нито един грам „тесто“.

Изкупвачът очевидно не беше от страхливите. Той сви презрително очи и пъхайки ръка в джоба си, отговори:

– Заплашвате ли ме? Напразно. Аз умея да се защитавам.

Майер разбра жеста на изкупвача и се спусна към него. В същата минута непознатият извади от джоба револвер. Но Майер успя с ловък удар да го избие от ръката на противника си. Започна ръкопашен бой. Те се търкаляха по пясъка, преобръщайки се един връз друг като във френска борба. Майер беше по-ловък, изкупвачът – по-силен. Това правеше равни шансовете за победа. Майер пръв започна да се уморява. Той случайно забеляза захвърления встрани револвер. Претърколи се два пъти с противника си от една страна на друга и се оказа до лежащото на земята оръжие. Но изкупвачът очевидно разбра плана на Майер и

също протегна ръка към револвера. По време на борбата те бяха изкопали яма, ровейки пясъка с ръце. Най-сетне Майер успя с лявата ръка да отблъсне назад главата на противника си, а с дясната да сграбчи револвера. Ала противникът му стисна ръката. Тогава Майер с невероятно усилие изви китката си, обърна револвера към главата на врага и натисна спусъка. Чу се глух изстрел, притъпен от пясъчните дюни, приборя и вой на вятъра. Борбата свърши. Още веднъж бе пролята човешка кръв. Майер се огледа. Наоколо беше пусто. Нямаше жива душа. Само чайките изплашено крещяха, прелитайки ниско над човека и трупа. Майер метна трупа на гърба си, занесе го във фара, замъкна го в горната стая и го хвърли на мястото, където някога Ханс пазеше своето съкровище – „вечния хляб“.

С най-упорития съперник беше свършено, но можеха да дойдат други. Майер телеграфира на Роденщок, че трябва да вземат бързи мерки, за да се успокои изкупуването на хляба.

Когато Роденщок прочете телеграмата на Кригман, той каза:

– Вече съм измислил. Да не ми е името Кригман, ако моето средство не измъкне всички запаси тесто от тия скръндзи рибарите. Те сами ще ни дадат всичко и ще забогатеем още повече.

И като с вълшебна пръчка в селцето изведнъж закипя нов, необикновен живот. Пристигнаха кораби, натоварени с дървен материал и грамадни сандъци. Набързо издигнатите сгради растяха като гъби около селото. Скоро по тях се появиха красиви табели: „Бар“, „Кино“, „Танцувален салон“ и пак „Бар“, а над най-голямата постройка – „Казино“. Животът на рибарите се превърна във вечен празник. Жените пълнеха киното и се възхищаваха от филмите за разкошен лек живот – Кригман сам подбираше филмите, – а мъжете се застояваха по баровете и в игралния дом. Хазартът здравата бе отровил душите на простите рибари и те играеха до забрава.

Мнозина вече бяха прахосали всичко спечелено от спекулациите и страстно продължаваха да играят. За да си възвърнат загубеното, те хвърляха на игралната маса и последната „валута“ – тестото, което се приемаше на грам като злато. Не беше далеч денят, когато обхванатите от безумна хазартна страст рибари щяха да сложат на зелената маса последното късче от заветното „тесто“, което пазеха като съкровище.

Но плановете на Майер скоро рухнаха по най-неочакван начин.

Една тъмна пролетна вечер при стария, запустял фар се събраха трима млади рибари. Няколко години те бяха работили в заводите на Есен, но безработицата в последно време ги накара да се върнат в

селото и отново да се захванат с риболов.

– Да влезем вътре – рече най-възрастният, Йохан, като посочи с ръка отворената, изкъртена врата на фара.

Всички влязоха и се качиха подир Йохан в горната стая.

– Какво мирише тук на мърша? – каза Оскар, като душеше с нос.

– Някоя бездомна котка е умряла – отговори Роберт.

– Сега ще ви покажа тази котка. – Йохан запали клечка кибрит.

На слабата, трепкаща светлина другарите на Йохан видяха лежащия върху боклука полуразложен труп на човек с градски костюм.

Те неволно извикаха.

– Това е трупът на един от спекулантите, убит от Майер – каза Йохан. – Аз бях свидетел на убийството. Но работата не е в този труп. Един спекулант по-малко не е голяма загуба. Исках да поговоря с вас за друго. Да отидем на брега на морето, тук не може да се диша. – Когато отидоха на брега и седнаха на пясъка, Йохан започна да говори: – Вие видяхте трупа. Знаете, че това не е първото и сигурно няма да бъде последното убийство в нашето село. Другари, помислете какво става тук. Хората сякаш са се побъркали. Убийства, кражби, пиянство, разврат, хазарт... Господа като Майер съвсем развратиха нашите старци, превърнаха ги в изпечени спекуланти и картоиграчи.

– Да, трябва да се сложи край на тия безобразия – каза Оскар.

– Разбира се, време му е – съгласи се Йохан. – Но има нещо по-важно от безобразията. Това е „вечният хляб“, който докара тая бъркотия. Защо се домъкнаха тук различните Манеровци и техните помагачи? Защо развъртават, впиянчват и скубят нашите рибари?

– За да им отмъкват „хляба“ и спечелят милиони – обади се Роберт.

– Правилно. Да печелят милиони за сметка на гладуващите работници. Между впрочем, ако тоя „хляб“ го притежаваха работниците, той би станал мощно оръжие в борбата им с капиталистите.

– Стига, разбрахме те! – рече Оскар и стана. – Трябва да завладеем „тестото“ и съберем колкото се може повече. Но как да го направим?

– Там е въпросът – отвърна Йохан. – Много сме бедни, за да се конкурираме с Майер в изкупуването на „хляба“.

– Да придумаме ли нашите?

– Няма да ги придумаш. Късно е. Парите и хазартът са извършили своето пъклено дело. Рибарите скоро няма да се събудят от пиянския унес.

– Може да го откраднем? – предложи Роберт.

Йохан сви рамене.

– Защо да не го откраднем, ако е нужно за великото дело. Но колко можем да откраднем? Старците треперят за съкровището си. Брат е готов да убие брата си заради „тестото“. Измислил съм нещо и може би ще успее да постигна целта си. – Йохан се обърна и се загледа в пътя, който водеше към селото. Той беше пуст. – Сега тук трябва да дойде Майер – рече Йохан. – Определих му среща, като предложих услугите си за... да организираме бандитска шайка, която ще обере от рибарите и останалото „тесто“. Да свършим с „тестото“ с един удар, вместо да го „измъкваме“ на рулетката. Майер, изглежда, ми няма много доверие, но планът му хареса.

– Значи, искаш да получиш от Майер оръжие, с наша помощ да ограбиш рибарите, да завладееш тестото и го изпратиш на безработните, като оставиш тоя спекулант на сухо, така ли? – попита Оскар.

– Не е точно така – отвърна Йохан. И като се обърна още веднъж към пътя, каза: – Ето го, струва ми се, че идва. Скрийте се във фара и слушайте какво ще говоря с него. Може да ми потрърват.

Оскар и Роберт се скриха във фара.

Йохан запали лулата си и изпускаяки кълба дим, спокойно зачака спекуланта.

Стъпките на Майер вече се чуваха зад гърба му, но рибарят продължи да гледа към морето с вид на дълбоко замислен човек.

– Здравейте, Йохан! Какво сте се умислили толкова? – извика му Майер.

Йохан лениво стана.

– Ах, вие ли сте, господин спекулант! Здравейте!

Майер тръсна глава и се намръщи. Не му хареса този поздрав.

„Колко са груби тия хора!“ – помисли той и любезно попита:

– Е, как вървят работите ни?

– Всичко се нарежда – отговори Йохан. – Трупът на убития от вас спекулант съвсем се е вмирисал.

Майер изведнъж промени физиономията си.

– Труп ли? Убит от мен? Спекулант?... За какво говорите, драги мой?

– Ей за това – отвърна Йохан и показа към фара. – За трупа, който мирише там. Не отричайте, Майер. Аз бях свидетел на вашето убийство. Вие не ме видяхте, но аз хубавичко ви видях. Случайно скитах по дюните.

– Това капан ли е? – попита Майер, чувствайки как му изстиват крайниците. – Шантаж? Колко искате, за да млъчите?

– Аха, най-сетне се досетихте! Искам много, господин убице. Не се мръщете и ме изслушайте! Първо, трябва да ми дадете цялото събрано „тесто“, до трошица. За да не скриете нещо, самолично ще претърся жилището ви.

– Това е... нахалство...

– Второ – продължи Йохан, без да обръща внимание на Майер, – трябва незабавно да затворите всичките ваши богоугодни заведения. Трето, да върнете на нашите рибари загубените пари. Почакайте, това още не е всичко. И, четвърто, да вървите по дяволите заедно с вашата тайфа. Давам ви три секунди да размислите!

Майер като бивш военен, беше свикнал да действа решително. Не му бяха потребни и три секунди, да се нахвърли върху Йохан и да го повали. След като тръсна на земята врага си, той се опита да избяга. Но Йохан, който вече лежеше на земята, успя да му подложи крак. Майер падна. След две секунди Йохан беше върху него. Майер се бранеше отчаяно. Но Оскар и Роберт се притекоха на помощ на Йохан.

Като ги видя, Майер заскърца със зъби от злоба.

– Предавам се – изхриптя той, – пуснете ми ръката, ще я счупите, дявол ви взел!

– Оскар, претърси го!

Оскар извади от джобовете на Майер два пистолета.

– Охо, цяла артилерия! Има ли още нещо в джобовете, Оскар? Е, сега може да му пуснете ръката. Всичко трябва да върви по реда си. Приемате ли нашите условия, или предпочитате да легнете до вашия уважаем конкурент във фара – попита Йохан.

– При... емам – отговори задъхан Майер.

– Тогава идваме с вас.

Майер се затътра по пътя, съпроводен от Йохан, Оскар и Роберт. Той живееше в отделна къщичка в края на селото. Рибарите претърсиха навсякъде и взеха всичко, както беше уговорено: „тесто“ и пари.

Когато най-сетне си тръгнаха, като обещаха да го изпратят до парахода, нощта вече преваляше.

Майер изнемощял се захлупи на масата и седя така няколко минути. После изведнъж вдигна глава, удари с юмрук по дъската и изкрещя:

– Така да се изложат!...

Малко поуспокоен, той почна да пише телеграма на Роденщок. Работата не вървеше. Неочаквано някой почука на вратата.

„Нима са пак тия разбойници?“ – помисли Майер.

– Кой е?

– Бърза телеграма.

Когато се увери, че наистина е дошъл раздавачът. Майер отвори вратата, получи телеграмата и я отвори. Беше от Роденщок.

„Затворете игралния дом и увеселителните заведения точка ликвидирайте сделката точка тръгнете веднага“

Майер не можеше да разбере защо е изпратена тази телеграма, но тя идваше тъкмо навреме. Сега той можеше да изпълни искането на Йохан, без да накърни интересите на господарите си.

Рано сутринта се захвана на работа.

Угаснаха веселите светлини в баровете, затвориха киното и танцувалните салони, зловещо мълчеше празното казино. Рибарите, лишени от всички тези удоволствия, се вълнуваха и едва не набиха Майер, заедно не отваря игралния дом. Опитаха се дори да влязат насила в казиното, но се оказа, че душата на тази сграда, рулетката, беше изкарана още през нощта и натоварена на параход. Играчите малко се поутишиха, когато получиха от Йохан изгубените на комар пари. Те ходеха като след тежко пиянство, навъсени и мълчаливи. Буйстваха, свадите, пиянството и кражбите малко попристанаха. Хората безцелно скитаха из селото, гледаха се един друг с тъп, безсмислен поглед, без да знаят какво да правят и за какво да говорят. Само понякога се оживяваха, като си спомнеха за веселите лудешки нощи. Но разговорите скоро секваха, очите помътноваха и устата зейваше в дълбока прозявка. Никой не мислеше за работа. Всички очакваха, че чак ще започне златната треска, спекулата, играта на рулетка. Ала дните минаваха и всичко си оставаше както преди. Само пролетният свеж вятър весело препускаше над селото и проясняваше размътените глави.

Когато пристигна в Берлин, Майер научи голямата новина. Повиканият от Кригман химик беше успял да определи състава на „вечния хляб“ и изкуствено да приготви „тестото“.

– Не ни трябва сега нито Бройер, нито рибарите – каза Роденщок. – Сами ще си приготвяме „вечния хляб“.

– Няма да ни е страх и от конкуренти, които купуват по грамове „хляб“ и го чакат да „втаса“ – добави Кригман. – Ние ще го приготвяме с тонове и ще смажем конкуренцията.

И акционерното дружество за продажба и експорт на „вечния хляб“ започна своите операции.

БОРБАТА ПРОДЪЛЖАВА

Най-крупните капиталисти в Германия обединиха капиталите си в това предприятие. Цялото земно кълбо беше облепено с крещящите реклами на компанията:

Купувайте

„ВЕЧНИЯ ХЛЯБ“

Вкусно! Насища!

Около един килограм е достатъчен, за да изхрани човека цял живот!

В тази реклама нямаше само едно: колко струва „хлябът“. Роденщок и Кригман спореха за цената му. Кригман настояваше в началото „хлябът“ да се продава скъпо, за да бъде достъпен само за богатите.

– Ще оберем каймака, а после ще пуснем на ниска цена „хляб“ за масова консумация.

Но Роденщок беше на противно мнение.

– Не забравяйте, че килограм „хляб“ след известно време се превръща в два. С „хляба“ ще започнат да спекулират. А не можем да забраним на купувачите да го препродават. Трябва да ускорим търговските операции, за да си приберем печалбата, преди спекулантите да залееят пазара с „хляб“ и ни принудят да намалим цените.

Наложи се цените да се намалят, но по друга причина: богатите приеха скептично „хляба“. Те не искаха да се откажат от разнообразието на изисканата кухня и пикантните блюда, за да ядат някаква блудкава каша.

Затова пък беднотията се нахвърли жадно на „хляба“, когато поевтиня.

Агентите на компанията стигнаха до най-отдалечените кътчета на света. Хиляди брошури, филми и агитатори запознаваха населението с ползата и незаменимите качества на „вечния хляб“. Компанията процъфтяваше. Но скоро за „хляба“ пламна истинска битка.

Този път я започна професор Бройер. Когато научи за продажбата на „хляба“ от акционерното дружество, той изпрати открито писмо до различни вестници, в което протестираше срещу използването на изобретението му. Настояваше правителството да закрие дружеството.

„Не съм дал четирийсет години от живота си, за да се обогатяват от изобретението ми шепа спекуланти – пишеше професорът. – Протестирам срещу това. Но още по-силно протестирам срещу широкото разпространение на моето изобретение, преди още да съм завършил опитите си. Това не е само грубо нарушение на авторските права, но и крие опасност за обществото, тъй като «хлябът» още не е изпитан напълно като ново хранително вещество.“

– Той иска да уплаши купувачите ни – каза Кригман, когато прочете писмото. – Напразно се мъчи. Ние имаме мнението на лекарите за пълната безвредност на „хляба“ и разрешение от медицинския съвет. Всички, които ядат нашия „хляб“, са напълно здрави, благословят ни и са най-добрата ни реклама. Не, господин професоре, закъсняхте и не ще можете да провалите бизнеса ни!

Но писмото на професора направи силно впечатление на обществото. Започнаха разгорещени спорове. Правителството разбра, че е направило грешка, като е дало разрешение на акционерното дружество да търгува с „хляба“. Появата на „вечния хляб“ на пазара вече предизвика бързи промени в цените. Целият търговски и промишлен свят беше хвърлен в тревога. „Вечният хляб“ бе твърде силно средство за въздействие върху икономиката не само на страната, но и в цял свят. Това средство не биваше да се оставя в ръцете на частни лица.

И правителствените вестници доказваха необходимостта „хлябът“ да стане монопол на държавата.

Но работническите вестници не бяха съгласни. Като се позоваваха на волята на изобретателя, те настояваха „хлябът“ да бъде обявен за общо достояние и да се раздава безплатно.

Докато се водеха тези горещи спорове, в рибарското село се заанизаха ред събития.

В една ранна пролетна сутрин рибарите бяха смаяни от необикновено зрелище. Из селото тичаше професор Бройер без шапка, с разрошени коси и размахвайки ръце, се запъти към новата къща на стария Ханс. Ханс току-що беше станал и се наслаждаваше на ароматно кафе със сметана в компанията на икономката си. Когато видя професора, той по стар навик почтително стана, посочи удобното кресло до себе си и каза:

– Моля, господин професоре, седнете. Искате ли кафе?

Професорът се отпусна, капнал от умора, на креслото. Той така се беше изтощил от тичането, че не можеше дума да продума и само отрицателно завъртя глава. Като си поотдъхна, Бройер попита:

– Ханс, имате ли още от „тестото“, което ви подарих?

Ханс се сепна.

– Не, господин професоре. Виновен съм. Човещина. Всички продавах и аз продавах. А последното го загубих на рулетката.

Професорът строго погледна Ханс в очите. Старецът не издържа погледа му и отместа очи.

– Наистина ли, Ханс?

– Наистина.

Професорът стана.

– Не ви вярвам, Ханс, вече много пъти ме лъгахте. Не удържахте на думата си.

– Виновен съм, господин професоре.

Бройер нервно махна с ръка.

– Сега не ми е до извинения. Знаете ли какво сте направил, Ханс? С непослушанието си нанесохте голяма вреда и ще навредите още повече. Слушайте ме внимателно. Сега направих опити с „хляба“. И се убедих, че не бива да се яде. Кученцето, на което дадох „хляб“ една седмица преди вас, умря в страшни мъки. И ако вие не ми върнете веднага „тестото“, до последната трохичка, чака ви ужасна смърт. Ще почернеете, ще се гърчите и ще почне да ви излиза пяна от устата като на бесен. И ще умрете.

Ханс пребледня и седна в края на креслото. Смърт! Той вече беше престанал да мисли за нея, откакто се наслаждаваше на сит и спокоен живот. Да умре сега! Да не пие кафе със сметана, да остави меките кресла и пухените завивки! Не, това е ужасно!

Той погледна професора и изведнъж хитро пламъче светна в очите му.

– Ами вие, господин професоре! Нали казахте, че също сте яли „тесто“. И вие ли ще умрете?

Бройер се смути, но веднага се овладя.

– Да, може би и аз ще умра. Но съм взел противоотрова.

– Тогава, разбира се, няма да откажете и на мене?

– Не, ще ви откажа – отрязва го сърдито Бройер. – Нека извърша престъпление, но няма да ви дам противоотрова. Сам ще се накажете за престъпената дума. Ако искате да живеете, незабавно ми дайте „тестото“.

Ханс се развесели.

– Щом е така, няма какво да се прави. На никого не му се умира. Ей сега ще го донеса, господин професоре.

Той отиде в другата стая, притвори вратата, дълго се бави вътре и

най-после излезе. После с тежка въздишка даде „тестото“ на професора.

Бройер надзърна в малкото котле.

– Това ли е всичко?

– Няма пак да ви лъжа, господин...

– Добре. Ако ме лъжете, ще бъде по-лошо за вас.

– Ами противоотровата, господин професоре?

– Ще ви донеса. Не се тревожете.

Когато Бройер излезе. Ханс се заля в доволен старчески смях и като се обърна към икономката си, рече:

– Все пак си оставих малко късче. Съвсем мъничко. Струва ми се, че професорът също хитрува. „Тестото“ не е отровно, а му трябва за нещо друго.

Пред къщата на Ханс вече се беше събрала тъпна рибари, които очакваха да чуят нещо ново. Но скоро научиха новината от самия професор. Той им повтори същото, което бе казал на Ханс. Уверяваше ги, че ще умрат след седмица, ако не вземат противоотрова. А нея им обещаваха в замяна на „тестото“. Рибарите го слушаха: някои учудени, други уплашени. Но всички уверяваха, че не им е останало и трохичка тесто. Били го разпродали или пък изгубили на комар.

Професорът ги навиква, заплашва, тропа с крак, ала нищо не помагаше „Тесто“ нямат, но противоотрова трябва да им даде. Само трима обещаха да донесат „тесто“. Останалите вече бяха наежени.

– Обеща на всички ни да раздадеш, а сега си вземаш и последното.

– Щом си ни отровил, сега ще лекуваш! – чуха се заплашителни викове.

– Разбирате ли, нещастници, че ви жаля, тревожа се за вас...

– Виждаме колко ни жалиш...

– Вие самите не знаете какви беди, какъв ужас ви чака.

Като се умори да ги убеждава, професорът тежко се отпусна на стълбите пред къщата и закри лицето си с ръце.

– Какъв ужас, какъв ужас! – тихо говореше той и клатеше глава.

Неколцина рибари го съжалиха.

– Да му дадем по едно парченце, нека не се измъчва.

Бройер чу това. Вдигна глава и каза:

– Всичкото или нищо! Парченцата няма да помогнат.

– Ей това вече не разбирам – каза един стар рибар, който стоеше отпред. – Излиза, че ако не дадем всичкото „тесто“, ще се отровим, тъй ли?

– Ако не дадете всичкото, няма да ви дам противоотрова.

– Как така няма да ни дадеш?

Настроението на тълпата пак рязко се промени.

– Ако не дадеш, преди нас ще идеш на оня свят. Давай още сега!

Тълпата обкръжи Бройер, хванаха го под ръка и го поведоха към дома му като арестуван. Професорът висеше безпомощно върху ръцете на рибарите и само говореше като насън:

– Какъв ужас!... Какво нещастие!...

Когато стигнаха до къщата му, той залитайки влезе в лабораторията и изнесе оттам голяма бутилка с прозрачна течност.

– Ето, пийнете по глътка. Занесете и на Ханс. Дайте да пият на всички, които са яли „тесто“.

Рибарите си тръгнаха, като обсъждаха странното поведение на професора.

– Откачи човекът.

– Много просто. Той и по-рано си беше смахнат.

А професорът се прибра в кабинета си и с трепереща ръка написа телеграма до един свой познат депутат:

„Съобщете на правителството, че е наложително да се изземат и унищожат всички запаси от «вечния хляб» точка съобщете това в чужбина точка в противен случай тире масово отравяне точка Бройер“

Тъй като междувременно държавата беше придобила монопол върху „вечния хляб“, за обсъждане на телеграмата от Бройер беше свикано съвещание на министерския съвет. Телеграмата се държеше в пълна тайна, за да не предизвика паника. Министърът на финансите възлагаше големи надежди на „хляба“, за да оправи държавните финанси и заздравя курса на марката, и затова горещо убеждаваше членовете на кабинета да не придават голямо значение на телеграмата.

– Това или е хитрост на изобретателя, който недоволствува, че са му отнели ролята на „благодетел на човечеството“, или по-скоро бълнувания на луд. Нашите най-добри професори направиха прецизен анализ на „хляба“ и не откриха никакви вредни вещества.

Заседанието беше много бурно. Всички се съгласиха само с едно: не бива да се бърза с публикуването на заповедта за унищожаването на „хляба“, докато работата не бъде напълно изяснена. На министъра на здравеопазването наредиха още веднъж чрез специалисти да бъде изследван „хлябът“, а също и хората, които са яли от него. Решено беше и

да изпратят при професор Бройер двама професори: психиатър и химик, лични негови познати, които под предлог на приятелско посещение да проверят психическото му състояние и да се опитат да научат каква опасност може да грози хората, яли от „тестото“.

След няколко дни лекарите, на които беше наредено да изследват „хляба“ и хранилите се с него, изготвиха доклад; те твърдяха, че и повторното изследване на „хляба“ е дало същите резултати. „Хлябът“ е хранителен, богат на витамини и толкова лесно смилаем, че прекрасно се приема от стомаха на болните и дори на бебетата като допълнителна храна към майчиното мляко и е съвсем безвреден. Всички, които се хранят с „хляба“, се чувствуват отлично. Малокръвните и изтощените се поправяли много бързо. Здравословното състояние на туберкулозните, преминали на хранене с „тесто“, значително се е подобрило.

Когато изслуша доклада, министърът на търговията въздъхна с облекчение.

– А аз, да си призная, от любопитство и по служебно задължение хапнах от злополучното „тесто“ и когато прочетох телеграмата, през цялото време чувствавах, сякаш от този жабешки хайвер ми се развъждат жаби в корема.

Скоро се върнаха и професорите, които бяха командировани на остров Фер.

Те казаха, че са намерили Бройер много потиснат.

– Не става дума за психоза, но състоянието на нервната система на Бройер е тревожно – докладва психиатърът. – Забелязват се резки промени в настроението му, характерни за тежка неврастения. От пълна депресия той изведнъж изпада в състояние на превъзбуда. Не ни посрещна много любезно. Отказа да говори за своите опасения. Каза: „Сами забъркахте тази каша, сами си я сърбайте. Аз изпълних дълга си и предупредих за опасността. Сега правете, каквото искате и поемете отговорността върху себе си.“

Този доклад малко смути министрите. Да не беше държавният монопол! Но правителството да поеме отговорност за някаква грозяща опасност... Все пак икономическите интереси надделяха. Решено беше да не се съобразяват с телеграмата на Бройер.

Кригман, който бе успял да научи за тази телеграма, каза на Роденщок:

– Правителството ни отнема „хляба“. Какво да се прави! Все пак успяхме да си възвърнем капитала, макар и с малки проценти. Сега и да се компрометира „хлябът“, няма да ни обвинят, че ние сме отровили

хората.

ИЗЛИШНОТО БОГАТСТВО

Пролетта донесе огорчение на Ханс: напусна го икономката, която се омъжи за един рибар от съседното село. Трудно беше на стареца да свикне отново с ергенския живот; сам да си разтребва стаята, да си готви обяд и пере дрехите. Той обикаляше селото да търси някоя вдовица или сиротиня, която да му прислужва. Но никой не искаше. Жените, както и мъжете, отдавна бяха отвикнали да работят. Независимо от разоряването, последица от кръчмите и рулетките, никой още не беше до толкова обеднял, та да работи за друго. Старецът трябваше да се примири с орисията си. За да не готви, той пак започна да се храни с „тесто“, което дотогава пазеше да „расте“, за да го продава.

Една топла пролетна сутрин той отвори бюфета да си гребне с лъжичка от буркана. Учуден видя, че „тестото“ се е надигнало повече от друг път и дори е преляло от съда, докато обикновено едва стигаше догоре. Той изтича в избата, където пазеше запасите, които слагаше настрана, та след време да ги продава. Там „тестото“ си беше както обикновено, почти не бе се надигнало.

Старецът се учуди и зарадва.

„Сигурно от топлото набъбва толкова бързо“ – реши той. Изгреба половин буркан тесто и си похапна сладко. Постоя на слънце, изпуши една лула и по обяд легна да си почине. Когато се събуди в два часа, пак полюбопитствува и надзърна в бюфета. Бурканът беше пълен догоре.

„Ама, че работа! Ако има сега закупвачи, може да направим търговийка“ – помисли си той, огорчен от затишието в търговията с „тесто“.

Вечерта Ханс отиде в къщата на един рибар с голямо семейство. Поговориха за туй-онуй и между другото старецът попита:

– Трябва ли ви „тесто“?

Рибарят неопределено вдигна рамене.

– Имаме още малко. Кило бих купил.

– А колко ще дадете?

– Две марки.

Ханс дори се обиди. Поговориха за ранната пролет и си тръгна.

– Две марки! – мърмореше недоволено старецът на връщане. – Хората плащат хиляди, а той – две марки. Къде ли се запиляха? Не можеш ги разбра тия граждани. Ту от ръцете ти го измъкват, ту никакви ги няма...

Огорчен от несполучливото посещение, Ханс си легна рано.

А когато се събуди сутринта и отвори бюфета, неволно отскочи от изумление. „Тестото“ не само беше преляло от буркана, но бе изпълнило цялата полица.

– Бре, че е кипнало! – възкликна старецът. – Наистина ще трябва да го давам по две марки.

Той обиколи цялото село да предлага „тесто“. Но навсякъде му отвръщаха:

– Не ни трябва.

След няколко дни всички бяха сити до гуша. Наистина от неочакваното застудяване „тестото“ попрестана да набъбва, но всяко семейство имаше съвсем достатъчно да яде цял ден.

Натежа и Ханс. Ако не бяха грижите му, щеше още повече да надебелее. Измъчваше го мисълта, че такова богатство отива на вятъра. Той не можеше и да помисли, че ще изхвърля „тесто“. И го изяждаше сам с появил се изведнъж ненаситен старчески апетит. Най-сетне почувствува, че вече не може да яде толкова много. Той едва влачеше дебелиите си като директори крака. Страдаше от задух. С мъка се довлече до съседите си. Мъжът и двете деца седяха пред вратника. Жената надничаше през отворения прозорец.

– Добър ден – каза любезно Ханс. – Скучно ми е да седя сам. Заповядайте у дома да похапнете „тесто“.

Рибарят измери разстоянието между къщите. Нямаше повече от трийсет крачки.

– Далечно е – рече безразлично той.

– Как ще е далечно! Аз как дойдох, пък съм по-стар.

– Не, благодаря, вече съм сит. Днес ям за пети път.

– Жалко.

И като се отпусна до рибаря на пейката, Ханс си призна:

– Не идвам на гости, а да търся помощ. „Тестото“ взе да расте много бързо. Вече напълни три полици в бюфета. Ям, ям, а то все расте. Помогни ми!

Жената на рибаря като че ли съжали Ханс.

– Трябва да помогнем на бедния човек – всеки може да изпадне в беда – каза тя на мъжа си. – Ние сме много, ще се справим, а той е сам и стар.

– Върви, аз не искам, мързи ме – каза равнодушно мъжът.

Жената на рибаря тръгна с Ханс, който не преставаше да ѝ благодари.

– Няма за какво, на доброто се отвръща с добро. Някога, когато

гладувахме, вие ни пожалихте в немотията и ни продадохте „тесто“ с голяма отстъпка.

– Така си е – засуети се Ханс, – трябва да си помагаме. Моля, яжте, да ви е сладко.

Жената загреба с лъжица от „тестото“ и насила изгълта голямо парче.

– Благодаря ви, че отървахте от беда стареца. Още едно парченце?

Гостенката поднесе пълната лъжица към устата си, но бързо я отдръпна и каза тихо, някак уплашено:

– Не мога, гади ми се.

– Бъдете така добра, хапнете още мъничко, моля ви, не отказвайте на стария човек!

Ханс хленчеше, сякаш умира от глад и проси милостиня.

– Казвам ви, че не мога, защо ми додявате? – вече му се сопна жената. – Ще се ядосам.

И тя излезе от стаята.

Ханс се кланяше след нея и говореше:

– Няма да настоявам повече. Благодаря и за това.

През нощта той дълго стоя буден. Пресмяташе колко пари щеше да спечели, ако беше продал цялото „тесто“ по хиляда марки кило. Заспа чак призори, но скоро го събуди някакъв трясък в стаята. Ханс скочи от леглото и се огледа. В сивата утринна дрезгавина той видя, че нарасналото „тесто“ е избило вратичката на бюфета и тече по пода. Обзе го ужас. За пръв път Ханс си даде сметка за опасността, с която го заплашва „тестото“.

„Какво ще стане? Та «тестото» ще ме изпъди от къщи“ – помисли си той.

Повече тази нощ Ханс не можа да заспи. Привиждаше му се, че „тестото“ като сив змей допъзлява в кревата и го души... Рано сутринта той отиде на пътя за града, по който понякога минаваха безработни, скитници и просяци.

Успя да примамва трима яки, но изгладнели момци, да дойдат в къщи, като обеща да ги нахрани богато.

Момчетата явно никога не бяха яли „тесто“. Те отначало гледаха с недоверие предложеното им ядене. Но когато Ханс сам взе да яде, опитаха, одобриха го и лакомо се нахвърлиха на „тестото“. То сякаш се топеше в устата и можеше да ядеш много, без да ти стане тежко на стомаха. Коремите им бяха големи, а апетитът още по-голям. За някакви си двамадесет минути ометоха две полици „тесто“.

Ханс се развесели.

– Какво? Хубаво ли е?

– Не е лошо! – отговориха те с примижали от ситост очи.

– Яжте, яжте. Аз съм добър човек, сам съм гладувал и зная какво е глад. Трябва да помагаме на ближния си. Самичък живея и имам излишен хляб – защо да не нахраня гладните?

– Благодарим.

– Няма защо. Елате пак утре. Ако искате, идвайте всеки ден. Доведете и приятели. Аз съм добър, всички ще нахраня.

– Благодарим, ще дойдем.

Момците си отидоха. Ханс стана още по-весел.

– Оправих се.

„Тестото“ вече не му изглеждаше като страшен змей, който изпълзва от бюфета и се готви да го погълне.

– Тия юнаци бърже ще видят сметката на змея!

Той с нетърпение ги чака на другата сутрин, но те не дойдоха. Денят беше топъл. „Тестото“ отново напълни пелия бюфет и изпълзя на пода. През нощта стареца пак го измъчваха кошмари. Струваше му се, че „тестото“ пълзи към него, катери се все по-нагоре, вдига сиви ръце... Той се събуди, облян в пот. Най-после заспа и вероятно бе спал много дълго. Събуди го нечий вик:

– Стопанино, ей, стопанино!

Ханс отвори очи и видя, че слънцето вече се е издигнало високо на небето. Той отиде до прозореца и го отвори. Трима души стояха отвън. Двамата от тях позна: бяха безработните, които ядоха „тесто“ при него. Третият беше дрипав просяк.

Ханс много се зарадва, като ги видя, и побърза да отвори вратата.

– Добре дошли! Огладняхте ли? Вчера ви чаках да дойдете и ви приготвих вкусно „тесто“.

Но гостите не бързаха да влязат. Единият от безработните делово попита:

– Карате ни да ядем „тесто“ ли?

Ханс малко се учуди на поздрава му, но както преди дружелюбно каза:

– Заповядайте.

– А колко ще дадете? – попита безработният със същия делови тон.

От изумление Ханс дори ококори очи.

– Колко ли? Нали ви храня безплатно!

– Е, да, само това оставаше, да ви плащаме. Питам ви, колко ще ни

платите за яденето?

– Аз – на вас ли? Къде се е чуло и видяло такова нещо?

– Видяло, не видяло, няма да ядем безплатно. Ако не искате да плащате, недейте. Ще си намерим работа другаде.

– Каква работа? Чакайте, къде ще ходите? – изплаши се Ханс. – Е, мога да ви дам малко пари.

– А колко?

– Двайсет пфенинга.

– Не сме съгласни. В нашето село ни плащат по две марки на килограм. Надпреварват се кой да ни вземе. Само яж.

На Ханс му притъмня пред очите. Как така ще плаща на хората, да му ядат „тестото“. Същото „тесто“, за което му плащаха по хиляда марки и повече на кило. Тези хора или се подиграват с него, или той се е побъркал...

– Не, няма да платя. Други ще се намерят...

– Не, няма да се намерят, в целия окръг вече знаят.

– Самичък ще си го ям – инатеше се Ханс.

– Твоя работа. Ако не пукнеш, утре ще платиш по четири марки. Да вървим, момчета!

И те си отидоха. Отидох си, като го оставиха сам с „тестото“. А то като сива каша се свличаше на пода и вече опасваше долу бюфета. През нощта ще напълни цялата стая...

Ханс се ужаси. Той се спусна към прозореца и завика колкото му глас държи на отдалечаващите се „лапачи“:

– Хей, почакайте, върнете се!

Те се върнаха, пресметнаха на око „тестото“ и се заловиха за работа. Не се гнусяха дори да ядат от пода, очистиха изтеклото навън „тесто“ и двете долни полици. Повече не можеха да изядат.

Ханс с разтреперани ръце плати на „работниците“ и се отпусна отмалял на креслото.

Лапачите идваха всеки ден. И с всеки изминал ден ставаха все подебели, ядяха по-малко и вземаха по-скъпо за яденето. Парите на Ханс бързо се топяха. Накрая той не издържа. Веднъж, след като те си отидоха, се опита сам да яде до премала. Яде толкова много, че на сутринта не можеше да стане от леглото. Сърцето му противно замираше, нещо го стягаше в гърдите.

Когато лапачите дойдоха сутринта, той им каза със слаб глас:

– Изхвърлете цялата тая гадост навън, по-далеч от къщи!

– Отдавна трябваше да го направяш – весело отговориха

скитниците. И на тях им беше втръснало да ядат „тесто“. – Съселяните ти отдавна го изхвърлиха.

Те бързо се хванаха на работа и къщата най-последно беше очистена от „тестото“. Ханс поиска да стане, за да се разплати, но изведнъж се килна назад, посиня и взе да хърка.

– И тоя свърши! – каза просякът, като отиде при Ханс.

– Пукна от затлъстяване! Двама вече умряха в това село. Какво ще кажете, да си вземем нещо за спомен от старчето – и право на пристанището. Стига сме яли и пили тук. Къде ли са му парите?

– Остави, Карл – рече безработният, – ще ни хванат.

– Кой ще ни хване? В това село цял ден никой не се помръдва от мястото си.

Просякът намери сандъчето с парите, натъпка си джобовете и настигна своите спътници, като остави изстиващия труп.

ХЛЕБНИЯТ ПОТОП

Ужас обхвана селото. Оказа се, че във всяка рибарска къща има поне трошица от „вечния хляб“. Когато започнаха летните горещини и „хлябът“ взе бързо да расте, всички се зарадваха на небивалия „берекет“. Ала радостта им беше кратка; през следващите дни всички се убедиха, че „тестото“ расте заплашително бързо и се превръща от скъпоценно хранително вещество в страшен враг, който нараства като огромен хлебен потоп и им носи гибел.

Общата опасност стресна всички. Трябваше да вземат някакви мерки, за да се спасят от ужасната смърт.

Рибарите, както и Ханс, отначало се опитваха да надвият на „тестото“, като го ядат. Те ядяха отчаяно, с настървение, тъпчеха се, докато ги заболи стомахът и им прилошее. У мнозина се пробуди някакъв животински, първобитен егоизъм. В желанието си да се спасят, възрастните и по-силните принуждаваха да ядат слабите и по-младите. Нищо не помагаше. Скоро на всички стана ясно, че с тъпчене „тестото“ не може да се победи. То пълнеше стаите, разбиваше прозорците, излизаше навън и потичаше като сив поток. Толкова бързо нарастваше, че изпълваше камините, вдигаше се по комина, излизаше отгоре и се трупаше по покривите като снежни преспи. Семействата с много деца все някак се справяха с „тестото“. Те навреме го изнасяха от къщи и го хвърляха на улицата. Нощем рибарите подхвърляха късчета тесто у съседите си. Ако ги хванеха на местопрестъплението, ги пребиваха от бой.

Един от тези престъпници Фриц завари пред къщата си. Вбесеният рибар свали с юмрук „подхвърляча“ и метна тялото на нещастника в хлебната пряспа. Призори „тестото“ беше погълнало трупа. Така Фриц извърши второ убийство. Той дори не криеше това, обяснявайки на селяните си, че само се е отбранявал. Градските съдии може би щяха да отсъдят, че Фриц е „превишил границите на самоотбраната“. Но всички рибари бяха убедени, че той е действувал правилно и че този случай ще послужи за урок на другите.

Изгонени от „тестото“ от домовете си, объркани, полудели от страх, хората често се събираха край брега на морето да обсъдят положението си. На тези събирания се разправяха страшни истории. Как загинало в „тестото“ цялото семейство на дърводелеца; през нощта, когато семейството спяло, „тестото“ затрупало вратата и прозореца и

удушило нещастниците. Как загинали пеленачета и безпомощни болни, оставени в къщите.

Една майка, която си беше загубила детето, разказваше:

– Отидох при съседите да ми помогнат поне да изнесем покъщницата. „Тестото“ беше напълнило само едната стая, а в другата беше детето ми. Надявах се, че скоро ще се върна. Но трябваше да обиколя цялото село, за да търся помощ и никой не дойде. Всички бяха заети с грижите си. Не мога да кажа колко съм се забавила. Когато се върнах, видях, че цялата стая почти до тавана е пълна с тесто и не мога да мина в другата, където беше детето. Спуснах се към прозореца, но той беше затворен отвътре. Тогава реших да мина през „тестото“. То беше много лепкаво, като гъста тиня. Направих няколко крачки и взех да губя сили. Главата ми още беше над „тестото“, то ми стигаше до раменете. Ала скоро започна да ми покрива шията и стигна до брадата... Още няколко минути и щеше да ме задуши... Потъвах в него като в лепкаво блато. Започнах да крещя. Добре, че наблизко минавал Фриц. Той чул вика ми и ме измъкна цялата червена. А детенцето не можахме да спасим.

– Да, така беше – потвърди Фриц. – И аз самият хубавичко се нагълтах с „тесто“, докато измъкна Марта.

И това самоотвержено спасяване на загиващ се струваше на слушателите също толкова обикновена и необходима работа, както и убийството на „подхвърляча“ – дума, която се бе появила с новия вид престъпление. То заклеямваше човека също както преди думата крадец.

Рибарите оклюмали мълчаха, докато слушаха ужасните разкази.

– Нима всички ще загинем? – попита една млада жена.

– Или да напуснем домовете си и да се махнем по-далеч оттука – обади се един стар рибар.

Фриц гледаше замислено към морето.

– А защо не се опитаме да хвърлим „тестото“ в морето, под носа ни е – каза той. – В морето има много място. Може би „тестото“ ще потъне във водата. Ако ли не – вятърът и вълните ще го отнесат далеч от нашите брегове и край на всички мъки.

Това хрумване допадна на всички. Каквото и да станеше, все пак беше някакъв изход от мъчителното бездействие. И рибарите усилено се захванаха за работа. Ден и нощ мъкнеха „тесто“ до брега и го хвърляха в морето.

„Тестото“ се потапяше във водата, но не потъваше. То плаваше по повърхността като потъмнял от пролетното слънце мръсен крайбрежен лед. Морето не го отнасяше. Вълните от прибоя го изтласкваха назад

към брега. Затова пък „тестото“ се услади на рибите. Те придойдоха край бреговете на цели ята.

Това развесели рибарите.

– Май ще го излапат. Виж, колко риба!

– Ама че стръв! Какъв улов ще падне!

– Нито една мрежа няма да издържи. Та нашите мрежи вече са изгнили.

Ала никой не помисляше сериозно да лови риба. Всички продължаваха да мъкнат „тесто“ и да го хвърлят в морето.

На третия ден един рибар забеляза:

– Какво е това? Колко „тесто“ изхвърлихме, колко риби ядоха от него, а то става още повече!

– Значи и във водата расте.

След няколко дни стана ясно, че „тестото“ не само продължава да расте във водата, но расте по-бързо, отколкото на земята, може би се хранеше допълнително от водата. „Тестото“ вече се издигаше над водата, заело огромно пространство от морето, докдето поглед стига. На всичко отгоре то покри крайбрежната ивица, спря приборя, изравни се с бреговете и пропълзя на сушата. Морето сякаш се беше наситило, не поемаше повече и връщаше остатъка обратно на земята. Невъзможно беше да доближиш брега.

Последната надежда на рибарите рухна. Отчаяни, те стояха край брега, без да знаят какво да правят, как да се спасят. Пред тях се простираше някакво ново море – сива, пихтиеста маса, някакъв кисел, по който сигурно не можеше да плава и лодка... Зад тях бяха напуснатите, опустели къщи...

Един от рибарите все пак направи опит да спусне лодка. Но тя затъна в „тестото“ като в тиня, не можеше да обърнеш веслата.

– И морето съсипахме – каза навъсен старият рибар. – Сега не можем да преминем... А и от острова да избягаме... И кой ни докара тия беди?

Да, кой ги докара? Тази мисъл завладя всички. Отчаяните хора търсеха виновник, за да стоварят върху него гнева си за всички нещастия, които ги сполетяха.

– Кой друг ще е виновен? Разбира се, професор Бройер!

Рибарите бяха забравили, не искаха да си спомнят как получиха тестото, как професорът ги придумваше да дадат всичките си запаси от „вечния хляб“.

– Той ни погуби! Той ни лиши от жилища и обрече на смърт децата

ни. Той стовари върху главите ни всички тия беди. Смърт на професор Бройер! Смърт на мъчителя!

И разярената тъпа хукна по хълма към имението на професора.

Напразно Йохан, Роберт и Оскар се опитваха да възпрат тъпата от безумието. Гневът е сляп.

ОБСАДАТА

Професор Бройер преживяваше тежки дни. Той знаеше какво става в селото. Беше направил всичко възможно да предотврати нещастieto, но все пак се чувствуваше косвено виновен за станалото.

– Какъв ужас! Какъв ужас! – повтаряше си той, като крачеше напред-назад из кабинета си. – Каква нещастна съдба! Четирийсет години от живота си дадох, за да направя хората щастливи, а им докарах толкова нещастия...

Тласкан от отчаянието, професорът продължаваше трескаво да работи: търсеше средство, което би могло бързо да унищожи „тестото“ или поне да забави растежа му. Той прекара цели нощи, без да прекъсва работата в своята лаборатория. Но му беше необходимо да направи безброй опити, преди да постигне каквито и да било практически резултати. За това трябваше време. А професорът работеше в постоянно напрежение сред заобикалящите го ужаси. Заплашваше го нервно разстройство. Бройер очакваше, че рано или късно разярената тълпа ще нападне къщата му и беше готов да я посрещне. Не милееше за живота си, но му се струваше, че само той може да спаси човечеството, преди то да загине от „тестото“. И реши да брани живота си на всяка цена.

Когато изплашеният слуга се втурна в кабинета му и с пресеклив глас каза: „Тълпа рибари тичат към къщи“, професор Бройер тъжно попита:

– Вече?

Една минута той седя дълбоко замислен, като осъден, на когото са казали: „Дойдоха за вас. Отивате на бесилото!“ Но скоро се овладя, изправи се и спокойно нареди:

– Затворете вратите, Карл. Сложете капациите на прозорците на първия етаж.

Бройер и Карл бързо се заловиха за работа. Входната врата беше тежка, от дебел дъб, обкована с желязо. Такава врата щеше да издържи на натиска. Доста тесните прозорци на първия етаж се затваряха с капаци с железни болтове. Всичко отдавна беше обмислено. Карл успя дори да затвори градинската порта, въпреки че тя беше толкова яка, колкото входната врата.

– Все пак ще ги задържим известно време – рече слугата.

Къщичката на професора беше готова за обсада. Кръсците на

тълпата вече ясно се чуваха зад високия зид.

– Смърт на мъчителя! – крещеше разярената тълпа и портата закъня под тежките удари на рибарските канджи. Кучетата, пуснати от синджирите, отчаяно лаеха. Тълпата се бунтуваше, портата прашеше и накрая поддаде. Въоръжените с канджи и харпуни рибари нахлуха в градината, убиха кучетата и обсадиха къщата.

– Отвори вратата! – викаха те. – Все едно няма да излезеш жив оттука.

Професорът надникна от тесния прозорец на втория етаж. Въпреки целия ужас на положението, той неволно се усмихна, като видя обсаждащата тълпа: едва ли имаше в света друга армия от толкова дебели и тромави хора! Грижите и трудът през последните дни им се бяха отразили, но все още всички бяха страшно дебели и човек можеше да си помисли, че това са събрали се на конкурс шишковци. Те се задъхваха, бързо се уморяваха. Това ги правеше по-малко опасни противници.

– Ще изляза, но първо ме изслушайте – каза професорът, който се опитваше да ги убеди с думи. – Аз ви предупредих... – започна той.

Но не му дадоха да говори.

– Убиец! Мъчител! Смърт! Смърт!

– Ще ви кажа как да унищожите „тестото“! – опита се той да надвишка тълпата.

Тези, които стояха наблизко, чуха думите му и млъкнаха, но отзад продължаваха да крещят.

– Докато не намеря средство, което бързо да ви избави от „тестото“, стривайте го между камъни, бийте го в чутури или го изгаряйте. И най-важното, не ми пречете да работя. Вече веднъж не ме послушахте...

Но думите на Бройер бяха заглушени от рева на тълпата. Рибарите заблъскаха с канджите като със стенобойни машини. Ала вратата и капците на прозорците не подаваха...

Обсадата продължи. Уморените се сменяха от други и упорито дънеха вратата. Привечер дъските вече доста бяха пострадали. На няколко места острите канджи бяха направили дупки. Но и армията от шишковци ужасно се умори. Рибарите насядаха около къщата и започнаха да обсъждат план за действие. На мнозина работата с канджите се струваше уморителна и дълга. Трябваше да измислят по-бързи начини, за да превземат обсадената крепост.

Безредните кръсъци постепенно затихнаха. Неорганизираната тълпа постепенно се превръщаше в организирана „армия“, със свой щаб и

свои военачалници.

„Това е лошо“ – помисли си Бройер.

– Я го виж как маха с ръце, това е Фриц, познавам го – каза Карл, като посочи един рибар.

Фриц обясняваше нещо на рибарите. Те го слушаха внимателно, после пак се развикаха и тръгнаха нанякъде, като оставиха няколко души пред къщата.

„Нима ги убеди да не правят глупости? – помисли Бройер. – Но тогава защо оставиха тези часовои?“

Минаха около два часа. Тогава Бройер видя, че селяните се връщат, и веднага разбра плана им. Те носеха на рамо по сноп вършини.

– Какво е това? Искат да ни изгорят живи ли? – попита уплашен Карл.

– Ще се помъчим да останем живи – отговори Бройер, който наблюдаваше как рибарите трупат вършините при вратата и стените на къщата.

– Я да пуснем нашата „артилерия“ – рече професорът.

Карл донесе няколко пачки с ракети. И преди още рибарите да запалят кладите, Бройер и слугата му пуснаха десетки ракети сред обсаждащите. Тези ракети бяха особени. Те силно съскаха, трещяха, изригваха струи огън, хвърчаха на всички страни и оставяха след себе си задушлива смрад. Въпреки ужасния си ефект, ракетите бяха съвсем безвредни. Но те предизвикаха истинска паника сред врага. Рибарите хукнаха да бягат, като закриваха уста с ръце и кихаха. Бяха сигурни, че са ги отровили със задушлив газ.

Минаваше полунощ. Нашърбената луна се показва сред разпокъсаните, подгонени от вятъра облаци. Рибарите, убедили се, че са здрави и читави, се върнаха пред къщата тъкмо когато професорът се канеше да бяга, възползувайки се от отстъплението на врага.

На разсеяната лунна светлина Бройер видя как рибарите, превързали носа и устата си с кърпи, приближават към къщата. Нападателят държаша в ръце запалени фенери. Въпреки дебелината и тромавостта си този път те действаша бързо и решително. „Организацията на армията“ беше свършила своята работа. Преди Бройер да пусне нов залп ракети, запалиха кладите, отдръпнаха се настрана и седнаха.

– Лошо – каза Бройер, като гледаше как огнените езици обхващат сухите клони на смолистите дървета. Той потри чело и се замисли. – Друго средство няма, освен да прибегнем към газова атака... Газът е безвреден и никой няма да загине. Но врагът ще поспи поне три часа.

Бройер бързо отиде в лабораторията и изнесе оттам две бутилки. Отвинти капачката на едната бутилка и оттам излезе струя почти безцветен газ. Когато пуснаха първата бутилка, Бройер и слугата му си сложиха противогазови маски и след нея отвориха още три. Газът действуваше бързо и ефикасно. Щом газовата вълна стигна до рибарите, те започнаха да падат.

– Можем да тръгваме – каза Бройер.

Те излязоха, затвориха вратата, бързо разхвърляха горящите кладни и угасиха огъня. Появилият се вятър разсея газа.

– Толкова по-добре, след час-два всички ще бъдат на крак. През това време ние ще сме вече далеч.

Бройер отвори гаража, изкара малката двуместна кола и двамата с Карл се качиха в нея. Излязоха през вратата и бързо потеглиха към най-близкия град.

ПРЕСТЪПНИКЪТ

На сутринта рибарите се събудиха и с недоумение се заоглеждаха един друг. Какво беше станало с тях? Около къщата се въргальяха разпръснати клони и съчки. Вътре цареше тишина.

Те разбиха вратата и влязоха. В къщата нямаше никой.

– Отишъл си е! Избягал! Надхитри ни!

Мъжете се върнаха разочаровани в селото и чак тогава си спомниха за съвета на Бройер как да унищожат „тестото“. Донесоха голям котел, накладоха огън под него и започнаха да хвърлят вътре „тесто“. От котела се вдигна смрад, „тестото“ бързо се топеше и оставяше малко утайка на дъното. Ония, които нямаха котли, стриваха „тестото“ между камъни или го биеха в чутури. Работата вървеше доста спорно, но „тестото“ беше прекалено много и рибарите трябваше да се трудят цял ден, за да се справят с непрекъснатото растящата грамада.

Докато те бяха заети с тази тежка работа, професорът и слугата му Карл пътуваха към града. Когато минаха покрай едно селце, срещнаха стар рибар, който позна професор Бройер.

– Ето го, иде мъчителят! – посочи рибарят на селяните минаващия Бройер.

Чуха се заплашителни викове. Карл включи на първа скорост.

Но един селянин запрати по автомобила оборска вила. Тя се удари в колелото и проби външната гума. Бегълците някак успяха да се измъкнат от селото, слязоха от автомобила и започнаха да слагат нова гума на колелото. Но селяните ги видяха и се втурнаха с крясъци към тях. Бройер и Карл оставиха автомобила и побързаха да се скрият в близката гора. Те не се решаваха да излязат на пътя, прекараха в своето убежище целия ден и чак през нощта тръгнаха на път.

„Клетник. Всеки минавач може да ме убие като престъпник, обявен извън закона...“ – мислеше огорчен Бройер.

Когато най-сетне пътниците стигнаха в града, Бройер отиде при прокурора и като му се представи, каза:

– Моля да ме арестувате и пратите в затвора, иначе тълпата ще ме разкъса!

– Идвате тъкмо навреме, аз току-що получих заповед да ви арестувам – отвърна прокурорът.

– Да ме пазите от тълпата ли?

– Да – отговори уклончиво прокурорът. – И не само затова. Към вас, както изглежда, ще бъде отправено обвинение.

Бройер беше учуден, но не каза нищо. Той сви рамене и равнодушно позволи да го откарат в затвора. Скоро го прехвърлиха в Берлин.

– Знаете ли какви нещастия сте причинили с изобретението си? – попита го на разпита следователят.

– Да, зная. Но не се признавам за виновен. Аз предупреждавах...

– За вината ви ще говорим после. Вие знаете онова, което е станало в рибарското село, а вероятно не знаете какво става по целия свят.

– Сигурно същото, в по-голям мащаб.

– В по-голям мащаб! – каза възмутен следователят. – Как можете да говорите спокойно за това? Цели паланки, села и градове са залети от вашето ужасно „тесто“. Стотици, хиляди, милиони хора са останали без жилища. Мореплаването и речното корабоплаване са преустановени, тъй като водите на реките и моретата са се превърнали в някаква тиня. Вие докарахте катастрофа, която не може да се сравни дори с изригването на вулкан, а говорите спокойно за „голям мащаб“.

– Какво искате, да падна на колене и да искам прошка ли? – вече избухна професорът. – Аз ли разнесох „тестото“ по цялото земно кълбо и търгувах с „вечния хляб“? Кажете поне в какво ме обвинявате?

– В това, че без да сте завършили опитите си и да сте изследвали всички качества на „тестото“, сте имали престъпната непредпазливост да дадете част от него на стария рибар Ханс. С това е започнало всичко.

– Взех всички предпазни мерки. Старият Ханс ме измами.

– Дали сте в ръцете на един полуграмотен човек страшна разрушителна сила. Хубава непредпазливост! Благоволете да ми разкажете всичко. – Следователят седна зад бюрото и започна формален разпит, който продължи доста дълго.

Особено го интересуваше въпросът защо Бройер не е съобщил в телеграмата си на каква именно опасност се излага светът, а споменава само за вредата от „тестото“ върху здравето, като по такъв начин насочва следствието на погрешен път.

– Ако бяхте казали истината, нещастieto би могло да се предотврати. Щяха да бъдат направени някакви хладилници или херметични съдове.

– Мислех, че страхът от отравяне е най-действеното средство, което ще накара хората да се откажат от употребата на „хляба“ и да го унищожат. Освен това нямаше да ми повярват, ако им кажех истината. Никакви там хладилници и херметични съдове не биха помогнали. За да бъдат

направени, трябва време, а тестото расте с бързото размножаване на бактериите: за дванайсет часа всяка бактерия дава шестнайсет милиона потомство.

Когато при професора беше допуснат защитникът му, от него Бройер научи още някои подробности.

– Да, скъпи професоре, големи бели ни докарахте. Сега хората са заети само с това, да бъдат в чутури „тестото“. Богатите поне могат да наемат бедняци да им работят, но всички останали са обречени на този сизифов труд. Някои държави дори хвърлят „тесто“ в територията на други страни. Това предизвика много войни. Пак добре, че самото „тесто“ охлади войнственния плам. Как ще воюваш, когато не можеш да си пробиеш път през тази пихтия! Хора и коне затъват в „тестото“. Известно време се водиха въздушни боеве и с това работата приключи. Но кажете ми, какво ще стане по-нататък? Ето вестниците пишат, че вашето „тесто“ е плъзнало по цялата земя, ще покрие с кора от край до край земното кълбо и тогава – мор. Слънцето ще изпече това земно самунче. То може би ще бъде вкусно и хранително, само че няма да има кой да го яде. Всичко живо ще умре. Предвидливите хора – разбира се, по-богатите още отсега купуват парцели в планините. Всички швейцарски ледници са заграбени от групичка богаташи, които искат да се преселят там с надеждата, че на такава височина „тестото“ няма да стигне, освен това там е студено, а на студа то расте по-бавно.

– Кажете ми защо обвинявате тъкмо мен? – прекъсна Бройер защитника си. – Нали Роденщок и Кригман продаваха „хляба“!

Адвокатът се засмя.

– Работата е там, че държавата монополизира „хляба“ и вече тя го продаваше. Но правителството няма да признае вината си! За да се оправдае пред народа, то трябва да обвини някого и така да отвлече вниманието.

– Сега всичко ми е ясно – каза Бройер. – При такива условия трудно ще се оправдая.

– Да, няма да е лесно. Бихте могли само с едно нещо да купите оправданието си – като изобретите колкото се може по-скоро „противоотрова“, средство, което да унищожи изобретението ви.

– Но затова трябва да работя! – разгорещи се Бройер.

– Ще ви дадат тази възможност – отговори адвокатът. – Днес ще ви преместят в лаборатория, която е обзаведена тук, в затвора. Ще ви бъде предоставено всичко, необходимо за работа. Повярвайте ми, за вас това ще бъде най-добрият начин за защита.

СПАСЕНИЯТ СВЯТ

– Позволете да ви се представя, хоноруван доцент Шмид. Командиран съм да ви помагам. Вече работих като биохимик при Роденщок и Кригман. Успях да открия състава на вашия „хляб“ и да го произвеждам за износ.

– Виж ти, значи и вие сте „съучастник“ в престъплението! – каза Бройер. – По този повод ли се оказахте мой помощник в затворническата лаборатория?

– Представете си, не. Мене не ме закачаха. Очевидно сметнаха, че една жертва е достатъчна.

– Но Роденщок и Кригман също са на свобода нали?

– О, да, и преуспяват както преди. Сега те правят машини за механично унищожаване на „хляба“ и печелят от това много пари. Всички заможни хора се снабдиха с такива машини. Хиляди работници се трудят за унищожаването на „хляба“. Уви, работният ден в целия свят е увеличен на дванайсет часа. Какво да се прави! Навсякъде е обявено военно положение. Работниците са мобилизирани. Всякакви стачки се наказват най-жестоко.

Бройер наведе глава, смазан от мъка.

„Горкият Бройер! За това ли е мечтал?“ – помисли си Шмид. Дожаля му за стареца.

– Погледнете как е обзаведена лабораторията! Хубаво, нали?

Бройер се сепна от замислеността си и като познавач огледа лабораторията. Остана доволен. Когато видя микроскопа, ретортите и колбите, той сякаш се посъвзе след всички преживени вълнения. Дося му се да работи.

– Да, да, хубава лаборатория – рече той. – Липсват някои пособия, но ние естествено ще получим всичко необходимо. Да се хващаме на работа!

– Чудесно! Ние с вас бързо ще се справим с „тестото“. Впрочем кажете, професоре, с какво си обяснявате растежа му? Само с повишената температура с настъпването на лятото ли?

– Разбира се, не само с това. В летния въздух има повече бактерии, отколкото през зимата. Моите едноклетъчни получават повече храна и „хлябът“ усилва растежа си.

– Така и предполагам – каза Шмид. – Затова радикалното

унищожение на „вечния хляб“ може да тръгне по два пътя. Или трябва да намерим култура от такива бактерии, които ще поглъщат по-голямо количество „тесто“, отколкото то расте, или пък трябва да стерилизираме въздуха наоколо и по такъв начин да лишим от храна едноклетъчните, от които се състои вашето „тесто“.

– Мислех за първия начин – рече Бройер. – Но и вашето предложение за стерилизация на въздуха ми се струва не по-малко интересно.

– Тогава ще работим в две насоки.

Бройер намери в лицето на Шмид опитен, талантлив помощник и добър приятел. Двата работеха неуморно и работата им щеше да върви още по-добре, ако посещенията на следователя не изкарваха от релсите Бройер. След тези посещения той ставаше потиснат, нервничеше. Шмид се опитваше да го успокои, колкото можеше.

– Не обръщайте внимание на този плъх в съдийска тога. Каквото и да казват, вашето изобретение си остава велико. Всяка научна работа е съпроводена с неуспехи. Сега работим, за да унищожим изобретението ви. Но няма да спрем с тази „разрушителна“ работа. Ние ще турим юзди на вашето „тесто“, ще го направим послушно оръдие в ръцете на човека и ще спасим от глад човечеството.

Цял свят следеше с напрегнато внимание опитите в затворническата лаборатория. Но търпението на хората явно се беше изчерпало. Вестниците все по-често пишеха, че е време професор Бройер да бъде осъден, тъй като по всяка вероятност не ще може да разреши проблема. Шмид, който успяваше да прегледа вестниците, криеше тези съобщения от Бройер, за да не го тревожи.

Ала веднъж в ръцете на Бройер попадна една такава статия. Той дълго време стоя замислен, а вечерта накара Шмид да си легне по-рано, тъй като почти не беше спал вече много нощи.

Шмид си легна – те спяха в лабораторията, – но не можеше да заспи. Тази вечер Бройер беше необикновено нервен и Шмид, който се преструваше на заспал, го следеше през притворените си клепащи. Бройер дълго се разхожда из лабораторията, после седна да работи. Успокоен, Шмид вече се унасяше в сън, когато изведнъж го събуди вика на Бройер:

– Еврика!

Шмид искаше да стане от леглото и да поздрави Бройер с откритието, но нещо го задържаше. Професорът бързо отиде при писалището, изгори на спиртника някакви книжа, написа няколко реда и извади спринцовка.

„Той иска да се самоубие!“ – помисли Шмид, скочи от леглото и се спусна към професора.

– Не, скъпи професоре, така не бива! Няма да ви позволя.

– Не ми пречете – каза Бройер. – Ако съм се провинил, изкупих вината си: намерих средство за унищожение на „тестото“, но съм много уморен. Стига ми толкова.

– Щом сте уморен, починете си. Такъв ум не бива да загива преди време. – Той измъкна спринцовката от ръцете на професора и продължи: – Позволете да ви поздравя, скъпи професоре! Представете си, вие също можете да ме поздравите. Тази вечер и аз успях да реша задачата.

– А защо не ми казахте?

– Трябваше да проверя още нещо – отвърна скромно Шмид. Всъщност той знаеше, че работата на Бройер е към края си и искаше да му предостави честта на първото откритие.

– А сега, скъпи професоре, ние още ще поживеем. Ще живеем и ще работим. Ще усъвършенствуваме „хляба“ – вашия „хляб“ и всички ще го ядат и ще споменават с добро гениалния му „пекар“.

Професор Бройер се усмихна и подаде ръка на Шмид. Скоро вестниците и радиото съобщиха на цял свят, че е намерено средство за радикалното унищожение на „хляба“. Гъбичките на професор Бройер вършеха великолепна работа. Достатъчно беше да хвърлиш в „тестото“ няколко грама от тях, то започваше да прокисва, да се сляга и скоро на мястото на огромния хълм пихтиеста маса оставаше малко сива плесен. Тя изсъхваше и се превръщаше в прах. Добре действуха и стерилизаторите на въздуха на Шмид, ала средството на Бройер беше по-просто и евтино, затова почнаха да го употребяват всички.

Светът се избави от „тестото“. Човечеството беше спасено.

СВЕЖ ВЯТЪР

Задуха свежият вятър на ранната есен. Мирисът на море взе да се усеща по-силно в рибарското село. Бели облаци бързо се носеха над морето. Във висините летяха птици и огласяха въздуха с острия си гърлен крясък. Белият прибой заливаше пясъчните брегове.

Цялото рибарско село се беше събрало на брега. Мрежите бяха закърпени, лодките запушени добре с кълчища и насмолени. Сега те ще се отправят в морето на риболов. Лицата на рибарите са напрегнати. Мускулестите ръце бързо и уверено свиват платната.

– Вятърът задуха – каза Фриц и застана на кормилото.

– Ще имаме добър улов – отвърна му най-старият рибар и тръгна към платноходката, като газеше до колене във водата с високите си рибарски ботуши.

Голямата лодка подобно на нетърпелив кон подскачаше върху вълните. Привършиха и последните приготовления.

Всички бяха радостни и оживени. Вятърът веднага опъна платното и лодката бързо се понесе по вълните с нос към открито море.

Фриц хвана кормилото. Вятърът рошеше косата му. И му се струваше, че този буен солен вятър му дава сили и бодрост. Като смътен, полузабравен сън пред очите му се мяркаха картини от последните месеци: богатството, изчезнало, както се беше появило, кражбите, убийствата, пианството, безсънните нощи в игралния дом, лудешкият хазарт на рулетката, страшният хлебен потоп.

Нима всичко това се случи с него, рибаря Фриц? Невероятно! За да провери дали това е кошмарно минало, сън или действителност, Фриц се загледа в суровото лице на стария рибар, който уверено направляваше платната. Нито един мускул не трепва на това като че с брадва изсечено грубовато лице с плътно стиснати устни и зорки очи на стар морски вълк.

Нима лицето на същия този старец беше видял там, в игралния дом, над зелената маса на рулетката?... Полуотворената уста, треперещите ръце и очи – безумни, страшни очи, пламнали алчно...

Не, това е кошмар.

Фриц така се замисли, че не успя навреме да завърти кормилото. Една вълна се плисна през борда и заля рибарите.

– Ей, малкия, не зяпай! – викна му старецът.

Този вик прогони кошмарите на Фриц. Стана му весело. Хвана здраво кормилото и подкара в открито море, срещу вятъра.

КРАЙ

© 1928 Александър Беляев
© 1988 Златко Стайков, превод от руски

Александър Беляев
Вечный хлеб, 1928

Сканиране, разпознаване и редакция: skitnik, 2008
Редакция: Mandor, 2009 (#)

Издание:

Александър Беляев: Избрани произведения, том 1
Издавателство „Отечество“, София, 1988
Съставител: Елена Коларова, 1988
Рецензент: Светлозар Игов
Редактор: Елена Захаријева
Художник: Илия Гошев
Художествен редактор: Васил Миовски
Технически редактор: Иван Андреев
Коректор: Невена Николова

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/10504>]